

Upraviteljsko: Ljubljana, Knašjeva
ulica 5. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica
št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja.

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Pred Društvo narodov!

Ugotovitev neposrednih in moralnih krivcev zločina v Marseillesu ni samo dolžnost francoskih in jugoslovenskih oblasti, temveč tudi Društva narodov kot mednarodne ustanove

Pariz, 4. novembra. p. Francoski politični krogi se mnogo bavijo z vestmi o zadržanju italijanske vlade, po katerih namerava odkloniti zahtevo po izročitvi teroristov h voditeljev Paveliča in Kvaternika, ker izjavljajo fašistični listi sami, da bi italijanska vlada rada pristala na izročitev, da pa se postopek čim dalje bolj zavlačuje in otežuje. Francoski listi so soglasni v svojih komentarjih, po katerih je povsem jasno, da je zavzela italijanska vlada stališče, na podlagi katerega ne bo pristala na izročitev Paveliča in Kvaternika. Pri tem poudarjajo, da se italijanska vlada nahaja v zelo mučnem položaju, ker je tudi na podlagi italijanskih zakonov jasno, da bi ju morala izročiti. Proti izročitvi pišejo tudi nekateri fašistični listi, očitno po navodilih vlade. Prav tako zastopajo tudi nekateri italijanski pravniški po istih navodilih tezo, da ni treba Paveliča in Kvaternika izročiti francoskim oblastem. Francoski listi že danes ugotavljajo z velikim presenečenjem, da postaja Italija zavetnice vseh teroristov, ki beže na italijansko ozemlje v strahu, da bi jih ne prišli v drugih državah. Vsi prihajajo v Italijo, kjer že od nekdaj uživajo polno gostoljubnost. Pariški listi izražajo veliko začudenje nad tem postopanjem Italije.

Potreba popolnega razčiščenja

Zagreb, 4. novembra. č. »Novosti« so objavile daljši članek svojega pariškega poročevalca pod naslovom: »Vprašanje kazni in povračila«, v katerem pravi med drugim:

Preiskava v Franciji je definitivno in popolnoma po zaslugi sodelovanja jugoslov. policije in pristojnih oblasti ugotovila, da je bila zarota proti življenju pokojnega kralja Aleksandra I. in oženju Jugoslavije skovana v tujih državah, da so bili v zaroto zaupljeni splošno znani vodja ustaške organizacije in gotove inozemske osebnosti, katerih vloga je popolnoma razsvetljena, da je Pavelič kot vodja teroristične družbe izdal nalog za umor kralja Aleksandra, da je Ivan Perčević v Paveličevem imenu odredil zrebanje trojice, ki je imela umoriti kralja Aleksandra, da je bil morilec Georgijev do ločen od Paveliča kot prvi atentator, da je Georgijev prišel v Curih iz Italije v družbi Kvaternika ter tu skupaj z njim počakal Pospisila, Rajčica in Kralja, ki so prišli po izzrebanju v Nagy Kanizsi v Curih iz Madžarske, da je Milo Bzili prinesel osebo za izvršitev zločina naročila od Paveliča iz Italije, da je Kvaternik po nalogu Paveliča izdal naredbo, naj zločinci streljajo na pokojnega kralja Aleksandra, da je bilo orozje razbojnikov kupljeno v Trstu pri tvrdi Angelini & Bernardon, kar je priznala tudi italijanska policija, da je bil Pavelič že leta v zvezi s to tvrdko ter preskrboval z orožjem taborišča teroristov na ozemlju tujih držav, da je orozje in bombe razdelil skrivnostni Peter, ki doslej še ni razkrinkan.

Nadalje pravi pariški dopisnik: V mednarodnem pogledu smatrajo pristojni krogi v Franciji v popolnem soglasju s stališčem jugoslovenskih krogov, da so zarota, kakor tudi njena sredstva, ki so se jih posluževali člani Paveličeve razbojniške družbe, popolnoma mednarodnega značaja, ker je bila izvedena s sodelovanjem gotovih mednarodnih političnih krogov. Zato se mora razsvetliti vse, kar se je pripravljalo v mednarodnem pogledu in kar že danes močno obremenjuje gotove mednarodne kroge, ki kažejo zaradi tega veliko nervoznost in so že započeli manevre v velikem slogu, da bi se izvele iz položaja, v katerega so zašli s svojim sodelovanjem pri pripravah za izvedbo atentata na pokojnega kralja Aleksandra in ozemlje Jugoslavije. Tu se pojavlja vprašanje pristojnosti ustanove, ki naj točno določi akcijo mednarodnih krogov v tej zaroti. V tem pogledu ni merodajno samo marseillesko sodišče, niti kaka druga francoska oblast, na katere ozemlje je bil samo izvršen grozni zločin, pripravljen v tujini. Ta ustanova obstoja ter je znana vsem in ta ustanova je Društvo narodov. Edino Društvo narodov je pristojno, da prouči vse momente, ki se tičejo mednarodnih odnosov in ki so v zvezi z zaroto proti vrhovnemu poglavarju države, ki je dala največje dokaze, da dela v duhu, kakršnega izpoveduje Društvo narodov, kakor tudi proti ozemlju članice Društva narodov, ki s svojim paktom jamči integralnost vseh svojih članic. Treba je zlasti poudariti, da ni zadosten samo obstoj te mednarodne ustanove in da mora ugotoviti vse krivde v mednarodnem pogledu, kakor so jih že ugotovile sodne oblasti v Franciji. Potrebno je, da ta ustanova prouči vse vprašanje in izvede mednarodno anketo, ki bo v ostalem samo potrdila že doslej potrjeno mednarodno odgovornost v zakulisnem delu, prav tako ugotovljenem od pristojnih francoskih oblasti. Potrebna je v prvi vrsti odločitev jugoslovenske vlade. Kdaj ima priti do te odločitve, se ne ve in se ne more vedeti, znano pa je, da jugoslovenska vlada ne bo podvzela nobenih korakov prej, dokler se ne bo posvetovala o modalitetah morebitne ankete Društva narodov s svojima zaveznikoma v Mali antanti ter s Francijo.

Avstrijska vlada študira...
Dunaj, 4. novembra. d. Kakor se je zvedelo, je francoski odpravnik poslov izročil uradu zveznega kancelarja poleg zahteve

francoskih oblasti po izročitvi na Dunaju aretiranega bivšega podpolkovnika Ivana Perčevića tudi obširen dossier, ki vsebuje izredno obremenilno gradivo proti njemu. Iz izjav v franciji aretiranih teroristov je namreč razvidno, da je Perčević vodil v zadnjem času teroristične akcije na madžarskih tleh. Imel je tudi izborne zveze z madžarskim poslanstvom na Dunaju, kakor tudi z oficelnimi krogi v Budimpešti. Tako je dokazano, da je Perčević vsak mesec nadzoroval taborišča teroristov v Nagy Kanizsi, v hiši v Horthy Miklos ulici št. 23. Tudi 24. septembra je bil v Nagy Kanizsi, kjer je izmed 15 tamošnjih teroristov z zrebanjem določil tri, ki pa jim ni povedal, za kakšen namen jih bo rabil. Izzrebani so bili Pospisil, Kralj in Rajčič, ki so pri zaslišanju v Franciji izjavili, da jim sicer ni bilo povedano, kaj imajo izvršiti, da so pa skoro povsem zanesljivo vedeli, da gre za atentat na kralja Aleksandra, ki ga je njihova organizacija obsodila na smrt. Avstrijske oblasti proučujejo sedaj poročilo, ki ga jim je predložil francoski odpravnik poslov. Kakor napovedujejo, bo minilo še precej časa, preden bo padla odločitev o francoski zahtevi po izročitvi Perčevića, čeprav so jo francoske oblasti označile kot nujno.

Komunike o seji francoske vlade

Pariz, 4. novembra. AA. Komunikacije o večerajnji seji francoske vlade pod predsedstvom predsednika republike Lebruna, pravi med drugim:

Notranji minister Marchandau je na seji ministrskega sveta poročal o rezultatih preiskave, ki jo je odredil v zvezi z atentatom v Marseillesu. Poročilo dokazuje, da so nekateri oblasti, zlasti vojska, policijski uradniki in občinski oblasti popolnoma izvršili svojo dolžnost, vendar pa je treba navesti tudi razne napake in opustitve.

Na podlagi tega poročila je vlada pristala na izvedbo še prej izdanega odloka o prefektu departmaja Bouche du Rhone. G. Berthoina, višjega generalnega ravnanja nacionalne varnosti, je vlada postala vila na razpoložanje. G. Sisterson, generalni nadzornik v ravnanju v nacionalne varnosti, pa je začel s suspendiranjem in pride pred disciplinsko sodišče zaradi opustitve iz službe.

Poročilo notranjega ministra dodaja, da bo izdal še druge ukrepe

Konfrontacija zločincev v Marseillesu

Marseille, 4. novembra. AA. Marseilleski preiskovalni sodnik de Saint-Pol, ki vodi preiskavo zoper aretirane teroriste, je sklenil prihodnji teden soočiti aretirance z nekaterimi pričami iz Marseillesa in Aixa.

Francoski poslanik pri Lavalu

Pariz, 4. novembra. p. Zunanji minister Laval je večeraj sprejel francoskega poslanika v Beogradu g. Naggyvara ter je imel z njim dve uri dolg razgovor.

Aretacije raznih sumljivcev

Pariz, 4. novembra. p. V Bayonni so aretirali Madžara Erwina Fischerja, ki pa je po aretaciji pobežnil. Ugotovili so, da se je mudil pet tednov v Posaarju in da je bil 9. oktobra, na dan atentata na jugoslovenskega kralja, v Marseillesu. Policija ga zasleduje, ker sumi, da je v zvezi s teroristi Brčkone je že prekorajčil francosko-špansko mejo.

V francoskem mestecu Vienne so orožniki v petek ponoči aretirali dva mladeniča, ki izjavljata, da sta jugoslovenske narodnosti. Prvi navaja, da se piše Vidmar in je 19 let star, drugi pa se naziva Martin Potzev. Beje sta prišla peš iz Marseillesa v Vienne in nista imela pri sebi nobenih potnih izkaznic. Preiskava bo ugotovila, ali neznanca nista v kakršnikoli zvezi z ustašami.

Prav tako poročajo iz Carigrada, da so tam aretirali dva sumljiva tuja, ki sta se legimirala z madžarskim potnim listom. Prispela sta iz Francije. Policija je oba pridržala v zaporu, dokler ne ugotovi, kje sta se v zadnjem času mudila in kaj sta počela.

Arhiv teroristov v Nemčiji

Berlin, 4. novembra. č. V svrhu podrobnije preiskave so zaradi atentata v Marseillesu nemške oblasti pozvale na pomoč delegata jugoslovenskega notranjega ministrstva. V Berlinu je že pred dnevi odpotoval dr. Ivan Mogorović. Sprito uslužnost nemških oblasti mu je bilo mogoče doslej doseči že zmatne rezultate. Odkril je cel arhiv, ki so ga imeli teroristi, ko so začeli bivati v Nemčiji.

Iz arhiva je točno razvidno, odkod so teroristi dobivali denar. Dr. Jelić, ki je bil namenjen v Nemčijo, ki pa se je med potjo iz Amerike premislil ter se je izkrcal v Italijo, je bilo poslano v Berlin pismo, v katerem se mu sporoča, da so bili podvzeti vsi potrebni koraki, s pomočjo katerih bi se po največjih svetovnih novinarskih agencijah Havasu, Associated Pressu, United Pressu in drugih lasirala v svetovno javnost trditve, da so vsi teroristični organizacije finansirali ameriški emigranti, s čimer bi se

odvrnil vsak sum, da so bili evropski teroristi finansirani od dobro znanih tujih držav. Zanimivo je nadalje, da opozarja na zaupno pismo dr. Jelića, naj bo brez skrbi za usodo Paveliča, ker se nahaja na varnem mestu in v dobrih rokah in ker ne bo v nobenem primeru izročen francoskim oblastem.

Prevarani upi

Pariz, 4. nov. AA. »Temps« objavlja daljši članek svojega rimskega dopisnika Gentisona o razmerju med Italijo in Jugoslavijo, v katerem pravi med drugim:

V Italiji se je čisto silila prognoza, da bo prišlo prej ali slej do razpada Jugoslavije. Italijanski listi so le preradi gojili takšne nade, čeprav so bile — kakor izredno ugotavlja dopisnik — neupravičene. Vsa Jugoslavija brez razlike se je enodušno poklonila spominu svojega velikega kralja. Silka te enodušnosti je pokazala, kako stabilna in čvrsta je Jugoslavija.

Po ugotovitvi te lepe sloge v Jugoslaviji poudarja dopisnik, da se začnjenja tega dejstva zavedati tudi realistična italijanska inteligenca, in zaključuje: Zdi se nam, da se v Italiji širi novo spoznanje, po kate-

rem ima Italija interese, da bodo na drugi strani jadrana takšne države in da bodo njihova delavnost, neodvisnost in stabilnost dale poročstvo za razmerje dobre sosesčine med Italijo in temi državami.

Zanimiva izjava angleškega notranjega ministra

London, 4. nov. p. Po snočni seji spodnje zbornice je poslanec konzervativne stranke Midal interpelliral notranjega ministra in zahteval pojasnilo, zakaj angleške oblasti v zadnjem času otežujejo prihod italijanskih državljanov v Anglijo in zakaj jim odrekajo angleška poslaništva ter konzulati vizume za potovanje v Anglijo. Notranji minister je na to interpelacijo podal zanimiv odgovor, ki je zbudil pozornost vse zbornice. V svojem odgovoru je dejal, da se približuje poroka princa Jurija s princico Marino, zaradi česar mora angleška policija izvesti vse potrebne varnostne ukrepe zaradi onemogočenja neprijetnih presenečenj. Ne moremo dovoliti, je dejal, da bi se tuji atentatorji in teroristi ugnezili v Londonu ter povzročili kako zlo. Ker prihaja večina sumljivih tujcev zlasti iz Italije, mora angleška policija posvečati posebno

pozornost predvsem italijanskim državljanom, zaradi česar najstrožje revidira ter kontrolira njihove potne liste. Marseilleski atentat nas opozarja, da moramo biti do skrajnosti oprezní, je izjavil angleški notranji minister.

Dolžnost kulturnih držav

Sofija, 4. novembra. AA. »Mir« je objavil članek pod naslovom »Odgovornost«, v katerem pravi:

Z napredovanjem preiskave o marseilleskem zločinu se postopno razčišča tudi vprašanje odgovornosti za atentat na pokojnega kralja Aleksandra. Jugoslavija, ki je doživela strašno nesrečo, da je izgubila svojega kralja v tako tragičnih okoliščinah, ima vso pravico zahtevati, da se ta atentat čimbolj razčišči. Jugoslavija ima ne samo pravico, temveč tudi veliko dolžnost, zahtevati, da bodo krivci marseilleskega zločina kaznovani. Umor kralja Aleksandra je ne samo globoko užalostil Jugoslavijo, temveč pretresel tudi vse mednarodne kroge. Zato je dolžnost vseh kulturnih držav, da pripomorejo čimbolj k temu, da se odkrije prava resnica o pripravah za ta strašni zločin.

Poostren nadzor nad tujci v Turčiji

Carigrad, 4. novembra. p. Turške oblasti so izdale stroge ukrepe glede nadzorstva nad tujci. Oblasti so dobile nalog, naj izvršijo takoj strogo revizijo vseh inozemcev, ki živijo v Turčiji, ter ugotove, kdaj so prišli v Turčijo in s čim se bavijo. Stroga revizija bo izvršena tudi na visokih solah, ki jih posejajo mnogi inozemci. Vsi, ki bodo količjak sumljivi, bodo, če se jim ne dokaže nič konkretnega, izgnani iz Turčije.

BORBA ZA FRANCOSKO USTAVO

Doumergue izjavlja, da se hoče za reformo ustave posluževati samo ustavnih sredstev, odklanja pa vsak kompromis — Vlada bo zahtevala od parlamenta odobritev proračunskih dvanaestin

Pariz, 4. novembra. d. Ministrski predsednik Doumergue je imel snoči po radiju govor, v katerem je opozoril, da je po izvedbi finančne obnove postala potrebna gospodarska obnova, ki pa je odvisna od vzpostavitev avtoritete vlade. Prepričan sem, je dejal, da ni ničesar bolj potrebnega kakor državna reforma. Nato je zavračal očitke svojih nasprotnikov, da goji diktatorske namene. Uporabil bom sredstva, ki so mi na razpolago na podlagi ustave, je nadaljeval, in v potrebi apeliral na prebivalstvo, da se izjavi o tej zadevi. Nikakor ne želim, da bi došlo do razpusta parlamenta, vendar pa se ne bom obotavljal uporabiti tega sredstva, če bom prisiljen, da se izognem nevarnosti obstrukcije proračuna, ki bi obstojala v odrekavanju proračunskih kreditov.

Doumergue je izjavil nadalje, da bo zahteval odobritev več proračunskih dvanaestin. Če bo parlament odklonil to njegovo zahtevo, bi pomenilo, da je proti ustavni reformi in proti apelu na narod.

Glede na odpor v parlamentarnih krogih je izjavil, da ne razume razburjenja v poslanski zbornici, katere odbor za državno reformo je še nedavno z veliko večino sprejel še bolj dalekosežne načrte. Pot v Versailles se v nobenih okoliščinah ne sme zapostaviti, čeprav bi morali sprejeti zaradi tega več proračunskih dvanaestin, da bi se omogočila razprava o državni reformi.

Doumergue je nadalje obrazložil svoje načrte za reformo predvsem, v kolikor se tiče pravice razpusta parlamenta, priznal pa je, da bo imel po njegovih načrtih senat to pravico samo v prvem letu zakonodaje. Noben izmed njegovih načrtov, je poudarjal ne spravlja v nevarnost demokratičnega režima. V ostalem se diktatorji, kadar se pojavljajo, ne poslužujejo niti ustave niti zakonitosti, da pridejo do svojega cilja, dočim se hočem jaz poslužiti le ustavnih sredstev. Brez podpore s strani večine francoskega naroda sem pripravljen odgovorjati se svojim nadaljnjim nalogam, ker so se zopet pričele politične intrige. Zdi se, kakor da smo že vse pozabili in da se nismo ničesar naučili. Doumergue je končal svoj govor z napovedjo, da ne bo stopil s pota, ki si ga je začrtal in da ne bo pristal na noben kompromis.

Kakor zatrjujejo politični krogi, bo francoska vlada v torek predložila poslanski zbornici, ki se bo zopet sestala, zakonski predlog za odobritev treh začasnih proračunskih dvanaestin za l. 1935 in sicer brez debate, s čimer bo postavila vprašanje zaupanja Na ta način hoče Doumergue dokazati, da ima podoblasto za sklicanje velike narodne skupščine in izvedbo državne reforme. Vsekakor se more pričakovati v poslanski zbornici burna debata o tej stvari, ker smatrajo v vrstah radikalnih socialistov razpravo o celotnem proračunu za potrebno, kakor pa sklicanje velike narodne skupščine v Versaillesu.

Če bi se stvari razvijale tako, kakor smatra ministrski predsednik Doumergue še vedno za mogoče, bi razpust zbornice sklenila nova vlada. Iz govora ministrskega predsednika Doumerguea po radiju je jasno razvidno, da med radikali in zastopniki strank centra ter desnice še ni prišlo do sporazuma v najbolj važni zadevi. Za sedaj je sicer politično premirje zagotovljeno toda obstoj Doumergueove vlade je odvisen od največje stranke parlamenta radikalov Herriot ki se je izjavila za politično premirje bo gotovo steril vse, da bi dosegle kot vodja radikalne stranke za vlado ugodno glasovanje v proračunskih zadevah.

Pariz, 4. novembra. AA. Vsi listi komentirajo večerajšnje sklepe ministrskega sveta. Politični urednik lista »Echo de Paris« de Kerilis misli, da je Doumergue večeraj zmagal in da bo prišel njegov načrt o reformi ustave pred parlament v obliki, kakršen je sedaj. »Excelsior« pa pravi: Predsednik vlade se je v svojem govoru izrekel za nujnost preureditve državne uprave. To je velik problem sedanosti, saj so od njega odvisni gospodarsko zboljšanje razmer, proračunsko ravnotežje in mir na znotraj in na zunaj države. S svojo večerajšnjo izjavo je Doumergue postavil narodu vprašanje zaupnice. Upajmo, da mu bo velika večina naroda izkazala neomejeno zaupanje. Parlament ima dolžnost, da si zapše nauk iz odgovora, ki ga bo dal narod.

V »Petit Parisien« se Maurice zelo pahljavo izraža o »državniki«, ki so znali najti pot za ohranitev sedanje ministrske kombinacije v interesu države. Sklenili niso nikakega kompromisnega obraza, nadaljuje Maurice, temveč so Doumergue in radikalni ministri ostali na svojem prejšnjem stališču. Današnja vlada bo še dalje vršila svoje posle, težkoče, pred katerimi se je doslej nahajala, pa bodo prenesene na parlamentarna tla.

List »Ordre« ugotavlja, da je bil večerajšnji sklep predsednika vlade Doumergue predmet zelo ostrih kritik na parlamentarnih hodnikih, vendar je pa veliki go-

vor Doumerguea združil vse, ki se zavedajo pravih interesov naroda in današnjega sistema v Franciji.

»Matin« piše: Doumergue je s svojo vztrajnostjo zmagal v vladi. Če bo zmagal tudi v parlamentu, bo ostal še dalje gospodar položaja. Njegova odločnost, vztrajnost in pogum dajejo mnogo nade, da bo zmagal tudi v parlamentu.

»Journal« pravi: Prihodnji dnevi bodo polni velikih dogodkov. Zadnjič smo rekli, da se je premirje med strankami, ki se je že doslej držalo le z velikimi napori, zelo omajalo. Zato naj nam bo danes dovoljeno ublažiti to neugodno sodbo v nekoliko optimističnejšo noto.

»Petit Journal« pravi, da je vlada pridobila časa, kar pa ne izpreminja dejstva, da kaj lahko v poslanski zbornici pade.

Konzervativni »Figaro« pravi, da se sedaj ni bati končnega razpada sedanje vladne koalicije, kaj pa še bo, danes ni mogoče reči.

Radikalno-socialistični »Oeuvre« pravi, da je treba vsekakor računati z možnostjo odstopa vlade.

Glavni organ socialistov vprašuje, ali ni vlada s tem, da je odgodila glavno težavo, odgodila tudi trenutke svojega padca.

Vzlic tem deloma skeptičnim komentarjem izraža večina listov upanje, da bo snočni Doumergueov govor po radiju pridobil velik del francoske javnosti.

Po ankarski konferenci

Ankarski sklepi Balkanske zveze bodo še bolj utrdili sodelovanje balkanskih držav na političnem in gospodarskem področju

Carigrad, 4. novembra. AA. Dopoldne je pomočnik zunanjega ministra dr. Božidar Purč, šef jugoslovenske delegacije pri razgovorih zastopnikov balkanske zveze v Ankari, sprejel v hotelu »Pera-Palace« poročevalce carigralskih listov in jim podal naslednjo izjavo:

Za svojo dolžnost smatram, da se predvsem zahvalim za lep sprejem v Ankari in v Carigradu. Turčija ima dvojno veliko srečo: 1) ma svoje gaizija, ki ji ni samo vojaški genij, temveč tudi velik politični organizator in reformator sedanje Turčije; 2) na čelu svoje vlade ima izmet-pašo, odličnega in razsodnega državnika, ki je razen tega tudi osebno izredno simpatičen; 3) ima na čelu svoje zunanje politike dr. Tevfika Ruždi-beja, moža širo-

kih pogledov in vefezaslužnega v turški zunanji politiki.

V teku svojih razgovorov, ki sem jih imel v Ankari, sem se mogel vedno znova prepričati, kako prijateljska so čuvstva, ki jih goji veliki turški narod in njegovi voditelji do nas, in spoznati njihovo trdno voljo pri delu za ureditev perečih problemov. V Ankari smo dali balkanskemu sporazumu organsko politično in gospodarsko konstitucijo. Čvrsto smo utemeljili svojo skupno politiko na Balkanu in v sredozemski kotlini. Ustvarili smo, lahko rečem brez pretiravanja, novo vesolje. V tej smeri bomo tudi v bodoče posvetili vse svoje sile, da povečamo vrednost naše solidarnosti, da okrepimo svojo politično in gospodarsko akcijo, ki je zaščita balkanske neodvisnosti in tako zelo potrebna za splošni mir.

Neki novinar je nato omenil odstavek iz Titulescovega govora, v katerem je namignil na posledice, če bi kdo ogrožal mir na Balkanu. Vprašal je, ali naj ne njegove besede tako tolmačijo, da bi prihiteli na pomoč oni balkanski državi, ki bi jo ogrožili v vojni.

Dr. Purč se je nasmešnil in odgovoril: V Ankari nismo govorili o vojni, temveč o miru.

V teku današnjega dne s' je šef naše delegacije v Ankari v spremstvu ugovoslovenskega poslanika Miroslava Jankovića in drugih osebnosti ogledal otok Prinkipo in druge carigradske znamenitosti.

Oh 21 25 je jugoslovenska delegacija od-potovala iz Carigrada.

ZVOČNI KINO »SOKOLSKI DOM«
V 8181. — Telefon 3387

Samo še danes in jutri ob 7. in 9. uri
Boris Karloff v filmu

GOSPODAR AZIJE

Napeta vsebina. Moderna znanost in
tajinstvene sile Vzhoda.

Pri vseh predstavah predvajamo kot
dopolnilo POGREBNE SVEČANOSTI
za pokojnim Viteškim kraljem Ale-
ksandrom I. Urediteljem obisk
kralja Borisa v Beogradu in življenje
kraljevičev na Bledu

Pomen počitniške zveze našega dijaštva

Skupščina dravske oblasti FS ob njeni 15 letnici

Ljubljana, 4. novembra. Občni zbor dravske oblasti Ferijalnega Saveza je danes ob pol enajstih otvoril predsednik g. Jože Mihelak. Preden je prešel k dnevnemu redu, je spregovoril nekaj besed v spomin blagopokojnemu viteškemu kralju Aleksandru I. V jedrnatih besedah je orisal delo pokojnega kralja od 1. 1909, ko je poveljeval I. armiji v balkanski vojni do dneva njegove smrti. Po udaril je govornik: Ferijalci! Ko se vedno poklanjam v naših dušah manom Viteškega kralja Aleksandra I., se zaobljubljam, da bomo tudi mi vestno služili domovini in Karadjordjevu domu! Ferijalci so zadnje besede poslušali stoji in veličastno je zvenela njihova obljuba domovini in dinastiji Karadjordjevičev. Nadalje je predsednik omenil, da je baš leto 15. leto obstoja Ferijalnega Saveza in je na kratko orisal zgodovino in razvoj ferijalne ideje. Na osnovi informacij, ki jih je dobil od sedanjega glavnega urednika »Jutra« g. Viranta, je ugotovil sedanji dijaški generaciji večino manov neznano dejstvo, da segajo prvi počitki že v l. 1906. Takrat se je okrog 20 dijakov iz narodno radikalne srednješolske organizacije v Ljubljani medsebojno obvezalo, da bodo v počitnicah drug drugega prenočevali. Mislil se je izkazala za dobro in akcija se je potem od leta do leta širila. L. 1908 je izšel že prvi tiskani seznam pod naslovom »Počitniška zveza«. Vseboval je že več sto prenočišč in priložena mu je bila litografirana karta Slovenije. Obnavljalo se je to vse do l. 1914.

Počitniška zveza

Ki jo je tik pred vojno vodil Ivan Endlicher, je zahtevala, da naj počitniško potovanje mladine služi za spoznavanje naroda, poživljanju narodne zavesti in usmerjenju ter jačanju odpornosti proti germanstvu. Današnja mladina se premalo zaveda velikega pomena ferijalne ideje, ki ne obstoji samo v tem, da hodimo po naših hribih in brijih ter potujemo na morje, ampak da spoznavamo vse življenje in delo našega naroda. Treba bo tudi organizirati večja potovanja po naši Koroški in tujni Primorski. Ferijalna ideja je ideja spoznavanja svojega lastnega naroda in domovine poglobitve državljanske in narodnostne zavesti. To idejo uresničujemo potovanjem.

Ferijalno gibanje je eden onih vzgojnih faktorjev, ki poleg šolstva in športa oblikujejo ušodo in bodočnost naroda.

Ferijalni dijaški dom

Predsednik dr. Mihelak je poročal splošno o delu upravnega odbora, kjer je poudaril posebno, da se vedno bolj bližamo k zgraditvi ferijalnega dijaškega doma, za

katerega je že zbrano v gotovini preko 250.000 Din, zajamčeno pa je tudi zemljišče in posojilo. Poleg teh predvidenih dohodkov je treba prističi še 80.000 Din kot dobiček za letošnje in prihodnje leto. Nadalje je predsednik poročal o stanju imovine, ki znaša danes 139.369 Din poleg onih 154.000 Din, ki jih je votala centrala v Beogradu za gradnjo doma. Predsednikovo poročilo je navajalo mnoge reorganizacijske potrebe počitniške organizacije in kongresa, ki se je vršil nedavno na Bledu.

Novi odbor

Poročilo verifikacijskega odbora so sledila poročila tajnika, blagajnika in upravnika. Nato je bilo podano poročilo g. prof. Robiča, člana nadzornega odbora. G. profesor je izjavil, da je trikrat pregledal društveno upravljanje in vedno našel vse v redu, zato predlaga absolutorij. G. predsednik da na glasovanje, ali naj se absolutorij sprejme ali ne. Ker so vsi člani glasovali za absolutorij, je odredil predsednik petminutni odmor zaradi sestave liste. Po odmoru je pozdravil naprej odposlanca Centralne FS g. prof. Lapajmeta in odposlanca akademske oblasti FS g. Strojina Franceta. Lista je bila predložena samo ena in člani so jo sprejeli soglasno. V novem odboru je ponovno predsednik g. dr. Jože Mihelak, ostali odborniki pa so gg. Glasener, Arnske, Bieber, Lilijs, Gabršček, Klemenc, Predanič, Podpečan, Pavličič. Nadzorni odbor se letos ni volil, ker je voljen na dve leti.

Pot na Oplenac

Predsednik je prešel takoj na proračun, ki so ga delegati v celoti sprejeli. Tu so se obravnavali razni predlogi, kakor: predlog tov. Glasenerja Jurija o izletu na Oplenac. Ferijalni Savez namreč namerava prirediti drugo leto v veliki noči izlet vseh ferijalcev iz vseh podružnic na Oplenac. V debati se je oglasil tudi g. prof. Lapajme, ki je orisal pomembnost tega izleta in na kratko naznačil malenkostne stroške ki bi bili v zvezi z njimi. Po daljši debati je bil predlog tovariša Glasenerja soglasno z navdušenjem sprejet. Pomembnost je tudi predlog, ki ga je postavil predsednik sam, namreč: organizacija »muzejskega tečaja za ferijalce. Dalje se je oglasil k besedi še nekateri drugi ferijalci s predlogi kakor: da se naredi na SPD vloga o ertanju klavzule, da ob nedeljah ne veljajo za ferijalce članski popusti. Tovariš Lilijs je predlagal, naj se poglobi kulturno delo FS in naj se poveča sodelovanje med podružnicami. Ko ni bilo več predlogov, je ob 13. predsednik dr. Mihelak zaključil občni zbor in pozval ferijalce, naj pričnejo z novim navdušenjem delo v podružnicah.

Prevratni dnevi ob Jadranu

Kako se je potopil »Viribus Unitis«

Vsako leto ob tem času nam uhajajo misli nazaj na prevratno jesensko dobo 1918. Čim dalje smo od nje, tem objektivnejše jo motrimo.

Štiri leta ni zagorela luč v Pulju, največji vojni luki bivše monarhije. Tema kakor v rogu je vladala vse te dolge noči na skrajnem koncu kršne Istre. 31. oktobra 1918 pa je v večernem mraku zablestelo po prostornem pristanišču tisoč luči, glasno ukanje in veselo petje je donelo v tiho jesensko noč, rezki streli, odmev razposajene prostosti, so bičali svinčeno nebo. Konec vojne, konec trpljenja. Svoboda, enakost, bratstvo!

Prevzem avstrijske mornarice

Mornarji so zapuščali brode, vsakdo je stremel le za tem, da bo čim prej doma pri svojih dragih. Prevratni elementi so z dotlej železno pokorščino krojeno silo nemoteno zavladali nad pristaniščem. Vloge so se menjale. Mornarji so zapovedovali, častniki ubogali, Morskoga je zadel težka maščevalna roka. Cast oficirjem naše krvi, da niso bili med prizadeti. Na vsaki ladji se je ustanovil odbor mornarjev, ki je zagospodoval nad brodom, zastopniki vseh brodskih odborov pa so tvorili narodni odbor mornarjev.

Prekasno se je odločil cesar Karel, ki je predzadnjega oktobra brezlično ukazal Horthyju, tedanjemu poveljniku celotne avstro-ogrške vojne mornarice in današnjemu državnemu upravitelju Madžarske, naj vse brodatve odda Jugoslovanom. Ti so se gladostili že prejšnji dan in narodni odbor mornarjev je izvolil prikljubljene poveljnika pomorskega orjaka, dreadnoughta »Viribus Unitis«, kapetana vojne broda Janka Vukovića-Podkapelskega za poveljnika močnega jugoslovanske vojne mornarice, kar je Narodno Vijeće v Zagrebu brzojavno odobrilo. V prisotnosti zastopnika Narodnega Vijeća dr. Anta Tresčiča-Pavičiča in celotnega Narodnega Vijeća iz Pulja so častniki, podčastniki in mornarji jugoslovanske narodnosti 31. oktobra prisegli zvestobo novi državi.

Ob petih popoldne je na »Viribus Unitis« zaplapolala naša zastava in godba je zasvirala »Lepa naša domovina«. Urnebesni klinci ura in živijo so hoteli za brezlični mi vestmi, ki jih je pošiljala velika radio. postaja v Pulju v svet v vednost zmagovali antanti, da avstro-ogrške mornarice ni več. Prevzela jo je zavezniška jugoslovanska vlada, ki vabi prijateljske mornarice, naj jo posetijo v Pulju, kjer zanje ni več nevarnosti.

Odprtina pri Punt Cristu

Jugoslovanski mornarji so si ovili čepice z rdečo obrobjenimi papirnatiimi trakovi, ki se jim je na modrem polju blestel bel napis: Jugoslavija. Puljska luka je bila natrpana z vojnimi ladjami in trgovskimi brodovi vseh velikosti in vseh oblik, modernih in zastarelih, od male podmornice in še manjšega borbenega čolna do velikega dreadnoughta »Viribus Unitis«, ki je bil vsidran daleč od vhoda v pristanišče. Vhod v puljsko luko zapira močan valobran iz kamna in betona. Na eni strani tr Kompane, na drugi Punt Cristu. Oba mejnika sta bila sila oborožena in opremljena

narjov, spustili so motorni čoln in kraj hitro so bili pri plavadih, ju zvezli v čoln in odpeljali na admiralsko ladjo.

Ko sta ujetnika videla, da ju vodijo na »Viribus Unitis«, sta v italijanskem jeziku protestirala na vse močnejše načine in se branila iti na dreadnought. Odvlekli so ju gor.

Čudno obelodeni postavi sta se v svojih gumijastih, potapljaških silničnih krogih tresli ko šiba na vodi in eden od njiju je neprestano pogledoval na uro, ki mu je visela na verižici preko vratu.

Poklicali so poveljnika in Vuković je planil iz kabine v sami spalni srcaji, ogrnjen s častniškim plaščem. Tudi njegov načelnik štaba kapetan fregate Valušnik je prihitel v spalni srcaji na krov.

Okoli obeh Italijanov, ki ju je zasliševal komandant, se je zbralo polno častnikov in mornarjev. Ujetnika sta postajala vsak trenutek bolj nervozna.

»Še dvajset minut!«

»Čemu gledate vedno na uro?« vpraša Vuković.

»Rešite se, dvajset minut imate še časa! Brod je podminiran in bo zletel v zrak!« je s težavo izjcljal Italijan.

Společka mu ni nihče verjel. Kako to, saj ni več vojne? Brezlično je bilo javljeno svetu, da so brodatve v Pulju prevzeli zavezniški Antante — Jugoslovani!

Italijana sta zagotavljala, da jima je to povsem neznan in kar sta storila, sta storila kot dobra vojaka, storila sta, kar jima je velevala dolžnost.

Bila sta italijanska častnika Paolucci in Rossetti. Na torpedovki, ki jo je prejšnjo noč z rta Kompane opazil naš podčastnik, sta se izkrcala ob valobranu, zlezla na splav, kjer sta imela tudi mino in skozi odprti prehod sta prišla neovirano v pristanišče. Nagajala jima je le nasprotna struja in skoro vso noč sta potrebovala, da sta privešala do dreadnoughta.

»Viribus Unitis« je imel vse izlize cevi pod vodo in na mrežo take cevi meter globoko sta moža pritrdila mino, ki sta jo prej skrbno tempirala. Po opravljenem delu sta z brzim plavanjem skušala doseči bližnjo obalo, ki jo je krasili zeleni gozdiček in v čigar varstvu sta mislila priti onstran rta Kompane, kjer ju je čakala torpedovka. »Brodarske jima je pokvaril vse načrt in ju vrhu tega še odvelkel na podmiranjo ladjo. Vsa zelena od strahu sta zatrdjevala Vukoviću, da je skrajni čas rešitve.

Vuković, ki je spočetka nagnal mornarje v notranjost ladje, je sedaj nujno odredil izkrcavanje. Spustili so čolne in nalagali v prvi vrsti bolnike in ljudi, ki niso znali plavati.

Skušali so tudi poiskati in previdno odstraniti mino, v tem pa se je začel votel pok, brod je zadržel in se nagnil na desno stran. Mnogi so popadali po tleh, nekateri s krova. Ogromen stebel vode, visok preko trideset metrov, je briznil iznad broda. Mina je eksplodirala v višini drugega dimnika.

Brodolomci

Nepopisna zbeganost, Brezumno je posadka drvela po krovu, hoteli so spuščati čolne, od katerih niso vsi v pravilni legi dosegli gladine, mnogi mornarji so poskakali v morje, hoteli si s plavanjem rešiti golo življenje. V temni noči in ob nasprotnem vetru pa je bilo plavanje dokaj nevarno.

Točno ob šestih zjutraj 1. novembra se je razlegel po puljski luki tisočeri obupni krik: »Pomagajte, Viribus se potaplja, pomagajte!«

Posadke bližnjih ladij poka niti čule niso, tako slab je bil. Zdramil jih je šele krik in vik, in z grozo so skozi jutranjo meglo opazovali, kako se »Viribus Unitis« vidno nagiblje. Skoz razpoke in odprtine je uhajala voda v notranjščino in brod se je stresal vedno bolj pogosto in vedno močnejše. Teči po krovu ni bilo več mogoče, mornarji so zdrsalav, se lovili ob ograji in se po levem ladnjem trebuhu spuščali v morje. Živo je bilo v mrzem morju okoli potapljačega se broda, da je neverjetno.

Krov se je hitro spraznil. Na zadnjem delu poleg krmila sta stala še poveljnik Vuković in njegov načelnik štaba Valušnik.

Kar se je dalo rešiti, je bilo rešeno. Skrajni čas je bil tudi za njuno rešitev. Fregatni kapetan Valušnik je odrgel plašč in skočil v morje. Zagledal je mornarja, ki se je potapljaj. Porinil mu je veslo in ga rešil. Poveljnik Vuković se je še vedno zadrževal na brodu. Po močno nagnjenem krovu se je tipal do velike kupole močnejših 30,5 cm topov. Spodaj živčav čolnov in plavčev.

Vse v luki vkrcane ladje so hitele s svojimi čolni brodolomcem na pomoč. Pa preden so jih čolni dosegli, je grozovit pok presekal hladno jutro — in orjaško telo »Viribus« se je z nepopisljivo naglico med strašnim hrúščen in trusčen nagnilo in popolnoma prevrnilo. Dimniki in oklopni stolpi so odlevali, ubijajoči in uničujoči vse, kar so dosegli. Ogromen jambor je treščil po čolnu, ki je bil natrpan brodolomci in ga zdrobil.

Pravo število žrtv ni znano

Dvajset minut je trajalo od eksplozije mine do potopa ladje.

Na krovu stojič je odšel s svojim brodom v globino tudi prvi poveljnik jugoslovanske vojne mornarice Janko Vuković. Podkapelski. Po rodu Ličan je bil med najbolj hrabrih in smrt prezirajočih pomorskih častnikov, o katerem so krožile cele anekdote.

Po preteku nekaj minut se je prevrnjeni velikan še enkrat grgraje dvignil iz morskoga objema, potem pa polagoma izginit v mokrem grobu. Iz njegovega napokanega trebuha so kakor gejzirji sikali močni vodni curki.

Potopljeni pomorski orjak je bil najhodemnejši in najmlajši izmed štirih dreadnoughtov avstro-ogrške mornarice. Razkošno je bil opremljen in silovito oborožen. Služil je kot admiralška ladja. V dolžino je meril 151 m, v širino 27,3 m, potopil se je 8,2 m globoko. 25.000 HP razvijajoče turbine so gnale 20.000 brutoreg, ton težki kolos z brzino 20 morskih milj. Posadke je štel okoli tisoč mož in 32 častnikov.

Ko so rešene brodolomce »rečno zbrali in prešteli, so ugotovili, da jih manjka najmanj 250 in to večino samih jugoslovancev. Bili so to mornarji, ki so spali v spodnjih delih ladje in ki niso bili mor. da niti zbrani ali pa se niso imeli več časa rešiti.

Vse puljske bolnišnice so bile polne pre-

hajenih in ranjenih mornarjev. Eksplozija je napravila marsikoga za invalida in končni potop isto tako. Neverjetno mnogo mornarjev je bilo obrezanih po rokah od nestrnih školk, ki so se držale ladjnega trebuha, a po njegovem iz vode molečem delu so se spuščali brodolomci v morje.

»Junaka dneva...«

Točno se ne bo nikdar ugotovila izguba posadke, ker se niti vsi rešeni najbrž niso javili, temveč so skrbeli, da po najkrajši poti izginejo iz tistega pekla, kjer je isto jutro pogotnilo morje še neko usidra. No trgovalsko ladjo in kjer je begala ljudstvo strašna vest, da bodo vsak čas zletela vsa municijska skladišča v zrak.

Med splošno zmedo po eksploziji mine, ko je vsakdo mislil le nase, se je ujetima Italijanoma posrečilo skočiti v morje in doseči breg. Tam pa so ju prepoznali in zaprli na stenovanjsko ladjo »Adria«. Rešili so ju čez nekaj dni Italijani, ko so zasedli Pulj. Razumljivo, da sta bila atentatorja Paolucci in Rossetti junaka dneva, Jadrančini.

Zadar po atentatu

Draginja za pokoro strahovite hujskarije

Zadar, 1. novembra. r. Nekaj dni bo pač minilo, preden pride, seveda po ovinkih, to pisemce v uredništvo »Jutra«, ali prav bo, kadar in kakor pride, da bodo »Jutrovi« čitatelji vsaj vedeli, kako hude dni preživlja zdaj Zadar, ki se je, kar se tiče življenjskih razmer, smatral za nekako »develo deželo«, v kateri se da živeti skoraj zastonj.

Da je Zadar svobodna luka, je znano in so tudi zato razne reči, zlasti pa nekatera živila, za katera se drugje v Italiji plačuje razmerno visoka ali celo zelo visoka carina. Tu znatno cenejša. Italija je pač na ta način morala pomagati mestu, ki je v vsem svojem gospodarskem življenju vezano izključno na jugoslovensko okoliščino, saj bi sicer skorajda moralo umreti za lakoto. In to se je vsem tistim, ki vse do danes niso hoteli verjeti te neizpodbitne resnice, prav zdaj pokazalo v vsaj bridkosti.

Kaj je bil Zadar za ono tako imenovano emigrantsko akcijo, je pač znano. Tu so se zbirali voditelji in odhod se je odpravljalo orožje v municijo v Liko. Obenem pa se je tudi iz Zadra vodila najbesnejša protijugoslovenska propaganda in zadržani fašistični listi »San Marco« (prej »Il Littorio Dalmatico«) je v tem pogledu daleč nadkriljeval vse ostale italijanske liste. Ob groznem marseilemskem dogodku pa je Zadar nekako onemel. Vse se je zdelo, kakor da to mesto čuti na sebi deli sočrvice in se je ustrašilo posledic. Brez dvoma pa je prišel tudi kak odločen migljaj z one strani morja, ki je zapri usta tudi tistim, ki bi drugače morda govorili in se ve, kako. Pa je potem prišlo nekaj, česar Zadar ni pričakoval.

REPERTOAR

DRAMA

Začetek ob 20.

Ponedeljek 5. novembra: Velika noč. Red B. Torek 6. novembra: zaprt.

Sreda 7. novembra: Orlić. Red Sreda. Četrtek 8. decembra: Migo, dekletje z Montparnasa. Red A.

OPERA

Začetek ob 20. uri.

Ponedeljek 5. novembra: zaprt.

Torek 6. novembra: Hovanščina. Red C. Sreda 7. novembra: ob 17: Zalni koncert za dijaštvo. Cene od 5 do 15 Din.

Četrtek 8. novembra: Trubaður. Gostuje ta godna Vera Majdličeva in dr. Adrian. Red Četrtek.

Drevi bo prva repriza »Strindbergove« »Velike noči«. Delo je visoke etične vrednosti in je zelo splošno odobravanje kritiki in razumevanje občinstva. Glavne vloge predstavljajo: Eleonora, ki je znanilka ljubezni do bližnjega in narave in prinaša s svojo blagovestjo pokojnost in vedno v temo in nemir, igra ga. Saričeva, Eliša, njenega brata, g. Ciril Debevec, njegovo nevesto Kristino godna Boltarjeva, mater ga. Marija Vera, Benjamina g. Jan, Lindkvista g. Skrbnišek. Predstava je za red B.

Jutri se poje Mušorgskega »Hovanščina« za red C. Opera slika zgodovino Rusije, ki se dviga iz sna staroverstva v nojivo življenje pod vladjo carja Petra Velikega. Dirigira ravatelj Polić, režira g. Ciril Debevec, inscenacija je V. Ujanišičeva. Zasedba je premijerska, le vlogo Andreja Hovanškega poje g. Franci in Marto ga. Thierryjeva.

Zalni koncert v počastitev spomina blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Ujedninitelja se ponovi za dijaštvo v sredo 7. t. m. ob 17. v opernem gledališču. Cene so globoko znižane od 5 do 15 Din. Spored obloga dela Beethovna, Wagnerja, Leskovica in Bravničarja.

Ljubljaniški publikli se obeta izreden muzikalni dogodek z gostovanjem slovitega francoskega tenorja Andree Burdina v naši operi. Ta lirčni tenor je umetnik, ki si je pridobil občudovanje vse kritike in publike po vseh krajih, kjer je gostoval. Češki, nemški, francoski, italijanski in španski časopisi prinašajo najlaskavejše ocene o njegovi umetnosti, po katerih moramo sklepati, da je Burdino pevec največjih kvalitit. Ljubljana nima vedno prilike čuti takega umetnika s slovesom, kakor je Burdinov. Zato opozarjamo na njegovo nastopa. Cene so zvišane operne. Vstopnice se dobijo v prodajni v operi od danes dalje.

NA KRIŽIŠČU CENTRUMA LJUBLJANE oddamo v I. nadstropju

komfortno stanovanje

obstoječe: iz 5 velikih sob in dveh kabinetov, primerno tudi za poslovne lokale. Naslov v oglasnem odd. »Jutra«. 8839

naši stari pomorci pa so, ko so oddajali prišecem svoje to je naše brodatve, le bridko in iz srca obžalovali, da niso postopali z vso imovino obširne puljske luke enako, kakor so to storili Nemci z v pristanišču vsidranimi svojimi podmornicami že nekaj dni pred prevratom: zaplovili so z njimi pred luko in jih poglani v zrak oziroma v dno, sami pa so se praznih rok, kakor bi se bili sicer odpeljali domov.

Prvemu jugoslovanskemu admiralu C. M. Kochu se je s spretno in večjo roko posrečilo vsaj delom napraviti v Pulju red in mir. Najhuje je bilo z aprovizacijo. Pa so odšli zastopniki hrvaškega in italijanskega domačega prebivalstva s torpedovko preko Jadrana prositi antanto kot zaveznicu za pomoč. In prišla je pomoč od onstran... Borbeni čoln s trikoloro je prizvižgal v pristanišče, sledilo mu je številno ladjevje in laška vojskala je v paradi ves dan zmagovalno korakala skozi Pulj ter zasedla vse vojaške zgradbe. Zglnila je naša trobojnica in Pulj je postal Pola. Jadrančini.

Polpopolna je umljivo in v dejanskih razmerah popolnoma upravičeno, da se je po marseilemskem atentatu z naše strani zaprla meja proti Zadru. odkoder se je toliko zla kovalo proti naši državi in odkoder bi v dneh tako težkega splošnega razburjenja mogla po neodgovornih plačancih vržena iskra zanetiti težek požar. Meja se je zaprla in Zadar je ostal brez najpotrebnejših živil, s katerimi ga je vsak dan zalagala jugoslovenska okolica. Izostalo je mleko, izostala je zelenjava, krompir, sadje, meso, sploh vse, česar je treba za vsakdanje življenje. Cene vsem živilom so silno poskočile, do petkratne višine in še več ter se govedina prodaja po 30 lir kilogram in še dražje. Položaj v mestu postaja neravnost neznošen, ker se tudi dovoz z one strani morja ali pa z Reke in Trsta ne da tako kar čez noč organizirati. Je pa tudi res, da tudi ta dovoz more le deloma ublažiti draginjo, ker je znano dražji od dovoza iz neposredne okolice mesta, kjer je tudi blago proizvajalcu samem precej cenejše kot pa pri tržaških ali reških trgovcih.

„MARADU“

je naslov najsenzacionalnejšemu filmu v Malaških otokih. Ta film nam pokaže, kako je izginito bogato in razkošno mesto »Maradu«, katerega je uničil potres in vulkani. Še nikdar niste videli tako napetega filma kakor je ta. Film po svoji napetosti prekaša skoraj vse dosedanje filme. Predstava danes ob 14,30 popoldne v prostorih Elitnega kina Matice. Vstopnina Din 3,50, 4,50, 5,50 in 6,50.

Na grobu kralja Aleksandra Ujedninitelja

Topola, 4. novembra r. Danes se je zbralo v Topoli več ljudi kakor kdajkoli doslej. Prihajali so iz bližnjih in daljnih krajev, z vni in šopki, da se poklonijo spominu pokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Ujedninitelja. Kripta in cerkev sta bili vedan nabito polni. Vsa kripta je bila razsvetljena z voščenkami, ki so jih prinašali romarji, da jih prižgo na grobu svojega ljubljenega vladarja. Med deputacijami, ki so prišle iz Beograda, je bil velik oddelek Narodne odbrane, nadalje velika skupina delavcev beograjske električne centrale »Nikola Tesla«, iz moravske banovine pa je prišla posebno velika deputacija več sto ljudi s podbanom moravske banovine Todorovičem in predsednikom nižke občine Kvačerovičem na čelu. Deputacija je šla okoli 500 mož. V velikem številu so obiskale grob velikega kralja tudi članice ženskih društev »Knežinja Ljubica«. Mnogostevnila je bila tudi deputacija prebivalstva iz dveh okoliških srezov, oreškega in mladenovskega. Vodil jo je proti Stevan Popović, ki je imel pri tej priliki ganljiv govor.

Mariborska nedelja

Maribor, 4. novembra. Današnja nedelja je bila pusta in prazna. Deževala je ves dan. Policija je aretirala 7 oseb, prijav je bilo pa 19. Aretirani je bil 17letni pomožni delavec France K., ki je v mlinu dr. Hoinika na Betnavski cesti št. 26 ukradel tri gonilne jermene, dva dolga po dva, eden pa devet metrov, v skupni vrednosti 800 Din. Fant je jermene razrezal na kose in jih nato prodajal po Mariboru. Na policiji je dejanje priznal in so bo zagovarjal pred sodniki.

Krojaški mojster Juro Besak, ki stanuje na Cankarjevi cesti 6, je prijavil policiji, da se je večeraj popoldne, ko je delal v delavnici, vtihotapila v stanovanje neka mladenka in mu odnesla pločevinasto ploščo z zlatino v vrednosti 6000 Din. V sodni reži na Cankarjevi cesti 8 so našli nato razbiti skaflo pravnice. Tatvine je osumljena neka 14letna deklica, ki zadnje čase krađe kakor sraka po Mariboru.

Na reševalni postaji je bilo mirno, priditve danes v mestu ni bilo nobene.

Še bo deževalo!

Splošni pregled vremena 4. novembra: Ciklon nad zapadno in jugozapadno Evropo. Anticiklon v ostalem delu Evrope. Vedno na jugovzhodu, oblačno na zapadu, v srednji in južni Evropi. Dež v Italiji, Franciji in na severozapadnem delu Balkana. V kraljevini Jugoslaviji oblačno z dežjem na severozapadu države, deloma oblačno z neznatno jutranjo meglo v drugih delih države. Temperatura je padla na jugu in porasla na zapadu in na severozapadu. Slab mraz v sredini države in v severnih krajih. Minimum Senta 3, maksimum Kumber 19 C. — V Ljubljani je ves dan deževalo.

Vremenska napoved za ponedeljek: Oblačno z delnim deževjem na zapadu in severozapadu države, deloma oblačno drugod, slaba košava v Podonavju.

Naročite — čitajte „LJUBLJANSKI ZVON“

GROZOVITO RAZBOJSTVO V VIRJU

Zločinec Mavrin je zjutraj s sekiro pobil samotno prebivalko Ivano Kafolovo in odnesel 2000 Din — Bil je kmalu aretiran

Ljubljana, 4. novembra. Danes v opoldanskih urah se je po Ljubljani že razširila vest, da je bil v prijaznem Virju, majhnem zatišju, ki leži med Zgornjimi Pirničami in Smlednikom, izvršen strašovit zločin, katerega žrtev je postala neka znana sejmarija. Ob 11.42 je zdravnik dr. Arko iz St. Vida telefonično poklical ljubljansko reševalno postajo na pomoč, nakar se je v Virje takoj odpeljal reševalni avtomobil. Reševalci so se pa že okrog 13. vrnili v Ljubljano brez nesrečne žrtve, ki je bila tako slaba, da je njena sestra ni pustila prepeljati v ljubljansko bolnišnico.

Usodno jutro

Virje je majhna vasica, ki šteje kakih 20 do 25 hiš in hišic. In med njimi je skromna hiša, v kateri sta stanovali 62letna Ivana Kafolova in njena nekaj let mlajša sestra Ana. Domačija stoji bolj na samotni, kakih sto metrov stran od ceste in pod majhnim gričkom. Sestri Ivanka in Ana sta živeli popolnoma sami v hiši in sta se ukvarjali deloma z gospodinjstvom, največje sta pa hodili po semih, kjer sta kupčevali in prodajali. Zaradi tega so ljudje splošno sodili, da imata denar.

Včerajšnja sobota je bila starejša Ivana na nekem sejmu, s katerega se je pozno zvečer vrnila domov. Sestro sta se domenili, da pojde jutri v nedeljo na Brezje. Ivana je še pripravila razno prilagojeno in robo za sejem, a na mizo je dala tudi okrog 2000 Din, ki jih je hotela vzeti s seboj. Nato sta legli k počitku.

Davi je okrog 6. prva vstala Ana in se odpravila k maši, Ivana je pa ostala sama doma, je pa kmalu nato tudi vstala in si skuhalo zajtrk. Bilo je med 6. in 7. uro, ko je po prvih opravljenih hišnih delih stopila iz kuhinje in šla skozi vežo ter odprla vežna vrata z namenom, da natrosi kokošim zrnja. Komaj pa je odprla vežna vrata, je

prestrašena odskočila

Pred njo je stal s sekiro v roki zločinec, ki je takoj grozeče dvignil sekiro. Videč njegov zli namen, je starka preplašena stopila nazaj in se nato zadenesko umikala proti kuhinji, zločinec pa za njo. Najbrž se je hotela nesrečna ženica naglo v kuhinji zakleniti, pa jo je zločinec prehitel in takoj nato se je razvila med obema

borba na življenje in smrt

Krepka in odporna ženica se je postavila kopov junaško v bran. Seveda pa je bila njena borba zaman. Zločinec jo je z ušesom sekire nekajkrat udaril po glavi, da se je vsa okrvavljena zgrudila. Ko je videl svojo žrtev na tleh, je še skočil na njo in brutalno hodil po njej ter jo teptal z nogami. Nato je zverinski zločinec naglo pobral na mizi pripravljen denar, prebrskal tudi vse omare in nato jadrno pobegnil.

Nesrečna starka je bila sicer silno poškodovana, vendar je še ostala pri življenju. Kmalu nato, ko je roparski zločinec pobegnil, se je spet zavedla. Z naporom vseh svojih sil je mukoma vstala in se zavlekla do vrat ter jih zaprla, boječ se, da bi se utegnil ropar vrniti. Imela je tudi še toliko moči, da je vzela papir in svinčnik in nani

napisala zločinčevu ime

Do smrti izmučena in vsa okrvavljena se je zavlekla še do sobe, kjer se je pred posteljo zgrudila.

Okrog 7. se je vrnila od maše sestra Ana. Že od daleč se ji je čudno videlo, da zastori na oknih še vedno niso odgnjeni. Ko je pa prišla do hiše, je presenečena videla, da so vežna vrata odprta. To ji je bilo posebno sumljivo.

Slutila je nesrečo in odšla je po bližnjega sosedo. Ko sta oba skupaj nato vstopila v hišo, sta že v veži opazila, da se je moralo zgoditi nekaj strašnega. Vsa veža je bila okrvavljena, povsod so se videli sledovi borbe, tu in tam so ležali razmetani predmeti. Kuhinja je bila popolnoma okrvavljena, vsa posoda in razno kuhinjsko orodje obrizgano s krvjo. Pri štedilniku je bila mlaka krvi. A ko sta stopila v sobo, sta našla sestro nezvestno.

Še enkrat se je osvestila

Ana je takoj pohitela do najbližjega zdravnika, do dr. Arka v St. Vidu. In zdravnik je, kakor smo že v uvodu omenili, pozval reševalce iz Ljubljane na pomoč.

Ana in sosed iz zdravnik so nesrečno žrtev podivjanega zločinca spravili na posteljo in jo za silo obvezali. Sestra ji je že prej previdno oprala razmesarjeni in okrvavljeni obraz. Čez nekaj časa se je Ivana spet zavedla. S komaj slišnim glasom je šepetaje povedala, kdo jo je napadel in kaj je odnesel, nato je pa spet umolknila. Ko so prišli reševalci iz Ljubljane, je bila že tako slaba, da ni mogla več govoriti. In ker se je sestra Ana vsak hip bala katastrofe, ni hotela, da bi vzeli Ivano s seboj v bolnišnico. Bilo je žal verjetno, da sirota ne bo preživela dneva.

Morilec prijet

Na listku, ki ga je z zadnjimi močmi napisala nesrečna Ivana Kafolova, je bilo napisano samo:

MAVRIN.

S tem je bilo zadosti povedano in sled za morilecem je bila takoj podana. Josip Mavrin, 30 do 35letni brezposelni delavec, oženjen in oče enega otroka, je namreč eden bližnjih sosedov Kafolove. Mož je precej pokvarjena natura in je bil pred letom dni baje zaposlen pri tovarni »Spectrum« v Ljubljani, odkoder so ga zaradi pomevne odpuščili. Od tedaj je bil brez posla in se je preživljal na čuden način.

Po krvavem zločinu je Josip Mavrin odšel skozi Zgornje in Spodnje Pirniče in bil je baš v prijaznih Vikerčah pod Smarno goro, ko ga je že zalotila roka pravice. Orožniki, ki so mu bili takoj za petami, so ga v Vikerčah aretirali. Na prvo vprašanje, zakaj je postal morilec, je cinično, nekam mrmraje, dejal:

»Samo, da sem hudiča ubil!«

Mislil je svojo žrtev Ivano Kafolovo. Orožniki so ga uklenili in ga takoj odpeljali v Medvode, odtod pa po zasilanju v preiskovalni zapor v Ljubljano.

Zdravnik dr. Arko pripoveduje

Poročevalcu ponedeljskega »Jutra« je zdravnik g. dr. Arko v St. Vidu podal naslednje zanimivosti o žalostnem dogodku:

— Zjutraj sem bil pozvan na pomoč v Virje pri Zgornjih Pirničah, kjer je bila napadena Ivana Kafolova. V hiši, kjer je bil izvršen zločin, stanujeta dve sestri, starejša Ivana, ki kuha in kramari, in mlajša Ana, ki je delavka pri tvrdki Medic & Zanki v Ljubljani. Ana je šla zjutraj k maši, med tem časom je pa prišel v hišo brezposelni delavec Josip Mavrin, ki je po vsej okolici na zelo slabem glasu. Bil je oborožen s sekiro in je planil nad nesrečno Ivano, katero je zelo hudo poškodoval.

— Po mojem mnenju je glavna poškodba na prsih, kjer ima ženica hude podplutbe in velike zateklino in sodim, da je nastala tudi notranja krvavitev. Ni izključeno, da je dobila tako hud udarec po prsih, izključeno pa seveda ni da je zločinec po njej teptal. Na gla-

vi je imela tri rane, ki pa niso bile videti smrtno. Opazil sem rano tudi na roki.

— Prišel sem h Kafolovim okrog 11.30 in ker sem videl, da je ranjenka zelo slaba, sem odredil takojšen prevoz v bolnico, česar pa njena sestra ni dovolila, češ: »Če že mora umreti, naj raje umre doma!«. Po mojem mnenju so poškodbe smrtno in jih ranjenka ne bo preživela. Zapustil sem jo okrog polne in takrat je bila še živa.

— Ko sem kmalu nato stopil v Medvodah na vlak proti Ljubljani, sem videl, da so orožniki prignali morilca, ki pa ni bil videti potr. Mavrin napravi vtis pravega zločinca, in kakor so mi

Tatvina desetih tisočakov

in drugi ljubljanski dogodki

Ljubljana, 4. novembra. Prvo soboto v mesecu je pri nas običajno po trgovinah zelo živahno in razgibano, pa tudi kupčija je še dosti dobra. Tako je bilo tudi pri neki trgovki, ki ima svoj lokal sredi mesta. Zadovoljno je zvečer preštela denar in inkasirani znesek dala v svojo ročno torbico. Bilo je okrog 10.000 Din, ki jih je priložila ključem.

Okrog 18. je zaprla svojo trgovino in odšla k modistki Stegnarjevi v Stritarjevo ulico. Tam je pomerjala klobuke, pri tem pa je položila torbico z denarjem na stran. V trgovini je bilo več drugih strank. In med tem, ko je bila trgovka v pomerjanju preveč zatopljena, ji je nekdo previdno odnesel torbico z 10.000 Din in vsemi ostalimi predmeti.

Okrađena trgovka je sinoči zadevo prijavila policiji. Prav do polnoči in tudi danes na vse zgodaj so poizvedovali policijski agenti na vse strani, vendar o drzni tatitici do zdaj ni ne duha ne sluha.

Identiteta samomorilca na Golovcu ugotovljena

V nedeljski številki smo poročali, da so našli izprehajalca na Golovcu v soboto popoldne okrog 55 letnega precej slabo obledenega moškega, ki je ležal na tleh z vrvo okoli vratu. Očividno se je neznanec obesil, nato pa padel z drevesa. Prepeljali so ga v mrtvašnico v Štepanjo vas. Danes so ugotovili njegovo identiteto. Pokojnik je 55—60 letni bratranec France Grdadolnik, ki je imel svojo stojnico na Tyrševi cesti. Mož je bil nekoliko slaboumen, bival je zaradi tega že v umobolnici. Izven dvoma je, da si je končal življenje v hipu duševne zmedenosti.

Pozor na suknje!

Zaradi bližajoče se zime so postali tatovi na suknje zelo podjetni. Skoraj ne mine dan, da ne bi izginila v kakih kavarni ali pa gostilni suknja, a snamejo jih tudi drugod in tatovi radi stikajo po zasebnih stanovanjih in drugih lokalih. V soboto zvečer je odšel mestni referent za mladinsko socialno skrbstvo g. Alojzij Sedež z nekim znancom iz svoje pisarne v Mestnem domu k predstavi Sentjakobskega gledališkega odra. Pisarno je zaklenil. A ko sta se vrnila, sta našla vrata odprta in nekdo jima je odnesel obe suknji, vredni na 2000 Din. O tatvini je bila obveščena policija.

Igralski jubilej pri Sentjakobčanih

Sentjakobčani so v soboto zvečer doživeli na svojem odru v dvorani Mestnega doma pomemben in prisen praznik. G. Ferdo Hanžič, eden najbolj marljivih, prožnih in talentiranih članov Sentjakobskega ansambla, je kot Obložki Tonček v Govekarjevih »Rokovnjati« praznoval svoj stoti nastop. Sentjakobčani imajo veliko družino stalnega občinstva. g. Hanžič sam ima prav tako velik krog prijateljev in spoštovateljev svojega igralskega dela. Tako je bil na jubilejno predstavo izredno velik navel. In še preden so odprli blagajno, je bila dvorana že skoraj do kraja razprodana. Občinstvo je igralce, ki so romantično

Ljudje, ki trpe na otežkočeni telesni potrebi in ki jih zaradi tega muči krvno prenapolnjenost trebuha, pritisk krvi v možgane, glavobol, močno utrujanje v možgane, fistulah, hemeroidnem zamotku, fistulah, jemljejo za iztrebljenje črevesa zjutraj in zvečer četrtinko »Franz Josefovce« grenčice. Vodilni zdravniki kirurških zavodov izjavljajo, da se poslužujejo »Franz Josefovce« grenčice po operacijah z najboljšim uspehom. »Franz Josefovce« grenčice se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

pripovedovali orožniki, ni kazal nobenega kesanja in se je celo prav cinično smehljaj. Povedali so tudi, da je oropani denar — bilo je okrog 2000 dinarjev — že prinesla nazaj njegova, zaradi zločina bridko prizadeta žena, ki je — sirota z otrokom — druga žrtev skrajno brezvestnega zločinca.

Ljudsko igro v resnici doživljeno podali, navdušeno akklamirali, posebej še jubila samoga. Sredi prvega dejanja je bil g. Hanžič pri odprti sceni deležen dolgotrajnega spontanega aplavza.

V odmoru je nato režiser g. Petrovič vprico vsega igralskega zbora izrekel v imenu odbora in vsega članstva jubila tu na odru nekaj toplih besed. Zahvalil se mu je za vestno in marljivo sodelovanje v gledališki družini in naglasil, da so ga v tem času skupnega dela vsi spoznali in vzbujili kot tihega, skromnega, vestnega in skrenega tovarša. Njegovim čestitkam se je pridružil ves zbrani ansambel in bilo je zelo mnogo cvetja in vencev in mnogo daril. Dvorana je jubila tu ponovno pozdravila z burnim, iskrenim aplavzom. Bil je praznik, ki je spet enkrat pokazal, kako so v tem malem tišem kulturnem krogu, ki so ga ustvarili Sentjakobčani, vsi združeni v eno, publika in igralci.

G. Hanžiču tudi naše iskrene čestitke!

V dežju na Suhem bajerju

Za danes popoldne je bilo napovedano odkritje spomnske plošče žrtvam, ki so v letih svetovne vojne padle za nacionalno osvobodjenje pod puškami avstrijske soldateske na Suhem bajerju. Zaradi narodnega žalovanja po smrti kralja-mučenika je bila svečanost v zadnjem hipu preložena. Deloma zaradi poznega obvestila, deloma pa tudi zaradi dobre navede, ki so jo Ljubljanci povzeli po vojni, da vsako leto prvo nedeljo po Vseh svetih obiščejo grobove neznanih žrtev tuje trnjanje nad našim narodom, pa se je danes popoldne vključ slabemu vremenu zbralo veliko število občinstva na malem, tišem pokopališču, skritem v zatišju golovškega gozda. Po okoli stezi, ki drži mimo strelišča pod hribom,

se je v zgodnjem popoldnevu pomikala skoraj nepretrgana procesija ljudi do mesta, kjer so pred zadnjo tarčo našli borci svoje poslednje domovanje. Pod odprti mežniki se je družba zbrala v topli molitvi za pokojne. Otroci z Gradu, kjer so mnogi obojenci avstrijske pravice imeli svoj zadnji dom, preden so stopili pred puške, so glasno molili naprej. Prinesli so tudi nekaj vencev iz svežega zelenja in rož, ki so jih napletle žene na Gradu, in so z njimi okrasile veliki mrki križ, ki čuje nad grobiščem. Prav tako so bili vsi grobovi okrašeni s cvetjem in lučke so gorele na njih.

Bila je lepa svečanost, katere turobno intimitetnost je mračno, deževno vreme samo povečalo. Spominska plošča, ki jo bodo odkrili prihodnje dni, je vzidana v masiven kamnit podstavek in nosi napis:

1914—1918

V spomin žrtvam avstrijskih trinogov na Suhem bajerju v Ljubljani.

I. XI. 34. NO.

Spodaj pa je v zlatih črkah vrezano še poslednje naročilo kralja-mučenika: Čuvajte Jugoslavijo!

Po končanih molitvah se je množica spet razšla. Ilovnatu stezo, ki drži od Dolenjske ceste do Suhoga bajerja, bi do odkritja spominske plošče, ki bo gotovo zbralo še veliko večje število občinstva na tem skritem vojnem grobišču, kazalo sprčo neprestanega deževja vsaj na najbolj nujnih mestih malo posuti. Prireditelji naj poskrbe, da bo uslišana ta prošnja, ki jo beležimo pač po želji vseh udeležencev današnjega neoficielnega spominskega slavlja.

Razstava moderne slovenske grafike v Zagrebu

Zagreb, 4. novembra.

Danes popoldne so v Umetniškem paviljonu slovensko otvorili razstavo »Trojice« Babič-Becič-Miša, kakor jo po priljubljeni in uvaževani tradiciji prirejajo vsako leto. Kakor običajno, so vodilni trije hrvatski slikarji tudi letos povabili nekaj gostov, da razstavijo z njimi. Lani sta bila vabljena znameniti poljski grafik Skoczylas in naš France Pavlovec, čigar dela so v hrvatski umetniški javnosti vzbudila veliko zanimanja in žela mnogo pohvale. Letos pa je »Trojica« poleg dveh drugih hrvatskih slikarjev, Bruna Bulića in Slavka Šohaja, povabila na razstavo predstavnike mlade slovenske grafike, s čimer je tej panogi naše mlade upodabljajoče umetnosti izredno lepo priznanje.

Razstave so se izmed naših mladih grafikov udeležili France Miheč, Maksim Sedež in Dore Klemenčič, iz starejšega kroga naše mlade umetniške generacije pa Veno Pilon, Tone Kralj, Božidar Jakac in Miha Maleš. Mihelič razstavlja litografiji »Tihožitje z zrcalom« in »Mrtvašnico« in tuše »Pokopališče«, »Kraje s telikom«, »Golo drevje« in »Lesen most«. Maksim Sedež je poslal iz svojega cikla »Predmestje«, ki se je pred nedavnim časom pojavil na slovenskem knjižnem trgu in se je kritika izrekla o njem nad vse laskavo, ličnosti »Pogreb« in »Jutro«, tuše »Tovarnica«, »V kavarni« in »Maskare« in risbo »Mrtvo dete«. Klemenčič (Celje) razstavlja samo lesorez »Promoljenci«. Za delo in stremilne mladega slovenskega umetniškega rodu je značilno predvsem močno, elementarno doživljanje novodobne družabne in človeške stvarnosti, ki sta ji predvsem Mihelič in Sedež idejno in formalno močna in dosledna propovednika. Pilon je poslal radirane »Lovec s psom«, »Dva na klopi«, »Zenski akt«, »Ajdovščina«, »Menage« in olje »V pekarni«, Tone Kralj litografijo »Fauste, črno kredo« »Nevht«, radiranko »Sejalec«, »Svatba«, »Mati in dve materici«, Jakac lesoreza »Mati in hči«, »Portrait komponista Z.«, litografiji »V gledališču«, »Sak dirigira«, radiranko »Na oknu« in kredi »Pri kosilu« in »Portrait komponista H.«, Maleš pa monotypije »Cvetje«, »Ljubez«, »Motiv iz Berlina«, »Zenska glava«, »Tihožitje s kumararji« in risbo »Eva«.

Cepav revija moderne slovenske grafike, kakor jo predstavlja razstava »Trojice«, seveda ni popolna, vendar prav dostojno reprezentira to našo mlado umetnost. Za razstavo in posebej še za dela mladih slovenskih umetnikov vlada v zagrebških umetniških krogih živo zanimanje.

Postani in ostani član „Vodnikove družbe“

Janko J. Srimšek:

Rozika

»Slehermi moji povesti, gospe, ste prišle privešek, da je izmišljena in lažnja. Če ne že v njenem začetku, ob njenem koncu, da je prav za gotovo tak. Mogoče je, gospe, pravica na vaši strani. Ne tajim popolnoma. Ali nam je nocoj naša hišna gospodinja presladko potregla z večerjem in sem dobre volje. Zato vam obljubim, da bom govoril resnico. Čisto, kruto in nago resnico. Brez trohice olepševanja. Brez meglice fantazije. Resnico, kakršno nam Usoda samozvčasih kane v čašo vsakdanje neiskrenosti.

Gospodinja naša in gostiteljica, ugasnite, prosim, svetilko! Naj si ob resnici, tej najbrezobzirnejši hčerki božji, ne gledamo in sramežljive oči in zardela obližeja. — Tako, tako, gospa Regina! Najiskrenejša hvala! Roko, nežno vašo roko vam poljubljam —

Rad bi prižgal cigareto. — Dovolite, gospa Regina? Vam ne bo v nadlego, gospe? Da? Prijetnejše se namreč kramlja v kolobarjih tobakovega dima. — In k meni se pomaknite, gospe! Čisto blizu! Da bom čutil toploto in vonj vaših dražestnih teles —

Iz tira me je vrglo. Zakaj? Kako? Kje in kdaj? Postranska reč je! Ne vprašujte! Kocka je padla in se obrnila tako, da sem izgubil. Izgubil in nisem

bil več ono, kar sem bil prej. Postal sem iz temelja nekaj drugega. Novega — Z Matošanom sva ustavila pod bregom. Na meji med njivami in vinogradi. Tam, kjer je samevalo nekaj drevja in so se doline ločile od hribov.

»Vzemi košarico z brašnom! Jaz nalozim vrečo s krompirjem. Odneseva. Smili mi se kobilo trpinčiti v tak klanec. Dovolj bo vlekla domov, kadar zgotoviva v drvošeci.«

»Kobila. — Kaj jo boš tu pustil, Matošan? Brez varuha? In vaj? Orodje?«

»A-ha! Pokrjuha! In vaj se pase, dokler se ne vrneva. Nikogar in ničesar se ne bojim. Žival je mirna. In svet je to dober —

In je kobila z vozom ostala ob potu pod vinogradi. Z Matošanom pa sva vsak s svojim bremenom na plečih odleza vkreber po stezi.

Pred zidanicoo s prigrizano kuhinjo in sobico naju je sprejela — Mladenka — Dekle — Tanko — Slabotno — Dekletce — Kakor da je z vetrom pridrselo izza božjih hribov. In bi samo sapice potrebovalo, da zopet izgine iz njo. Dekle. — Mladenka — Prosojnih rok in lic. Prsim jedva sled. Bokov za spoznanje. Svetlo-lasa. Rjavooka. Da! Rjavooka — Da, da! Oči! Njene oči! Kakor z roso preplavljene — Vlažne — Mokre — Ostre — Srepe — Tuje — Ne! Ne take oči! Oči mehke — Zname — Domače — Prepolne nečesa ljubega — Neekonočno ljubega in dobrega — Nečesa, o čemer sem menda nekoč sanjal v sonarni poletni noči — Nečesa, kar sem nekje v svetu

že videl — V svetu, ki je bil za menoj — Na drugi strani — Morebiti sem dekle s takimi očmi nekaj že imel — Morda ga samo želel imeti — Gledal sem jo — gledal v te njene oči uporno in napeto — Ne da bi trenil s trepalnicami — Poželjivo in začudeno — Da se je v polmarju kuhinje na snežne zobe zasmejalo troje deklet — Njenih tovarišic — ki so z njo — njej za postrežbo — prebivale v zidnici —

»Kaj bolščite v mene? Bolna sem — Tu v vinogradih v hrihah se zdravim — Dobro jutro —

»Bog daj, gospodična! Odgovora na vaše vprašanje ne zmorem kar tako iz rokava — Oprostite —

»Ne de nič! — Pravijo, da sem jetična — Vsi — Domači — Zdravniki tudi — Sem so me poslali — Ne verjamem nikomur — Rozika mi je ime — Kaj sta nam pricijazila, stric?«

V roke sva si segla — Ta dlan — ta njena dlan ni mogla biti jetična — Premehka je bila — Pretopla —

»Mleka in jajec in surovega masla, gospodična — Svežega koruznega kruha — sem odložil cajno. In Matošan je pristavil: —

»Pa nekaj z vrta — Zelenjave —«

»Hvala, stric! — Hvala, sosed!«

»Vstopi! Prigrizneva drobtino za južino,« je povabil Matošan. »Izprazneva kupico —«

One tri so odnesle košaro in odvlekle vrečo s krompirjem.

»Stric, drvr nam je zmanjkalo. Nam jih boste nacepil! — Ve tri na delo!« je

zaklicala v kuhinjo. »Ena po vodo k studentu! Drugi dve s cekarji v bukove po gobe!«

»Bom! — Pa drugače, Rozika? Je boljše?«

»Menda je! Dobro se počutim zadnji čas. V ostalem vam pravim, stric, da mi nič ni! Čemu torej toliko skrbi! — Če — če pa sem zares za bitof, obnesite in zakopajte! Živo! — Kaj prenašate ste stvari po dvakrat na teden tri ure daleč za menoj!«

Dekleta so smuknila na stezo.

»Miruj, Rozika! Ne vznemirjaj se! Škodilo ti bo! Veš, da bi za te zvezdo snel z neba in bi ti jo v naročje položil, če bi bilo v mojih močeh in bi ti s tem bilo pomagano!« je dejal Matošan. Izpil in vstal. »Natoči si! Posedi! Dolgo se ne bova mudila. V kotu je pobral sekiro in stopil čez prag. Pod cvetočimi brajdami so zapeli trdi udarci po grčavih kladah —

»Kaj počnete, gospodična?«

»Sončim se. Kakor martinček. In se ob enem hladim. Pa premišlujem —

Ležala je v mreži, privezani med tepko in jablano na vrtno za hišo. Razpuščenih kit. Samo s tanko odejo pokrita čes prsi.

»Premišlujete? O čem?«

»O vsem!«

»Široko polje, gospodična! Brez mejnikov in plotov —

»Če ga nekoliko zgnetete v možganih, zelo majhno — Sedite! — Z nekoliko be-

sedami bi se dalo ograditi — to polje —«

»Na primer?«

»Pustiva — Rajši mi povejte —«

»Bežite? Se umikate?«

Preložila se je v gugalnici tako, da ji je glava legla na skrčen komolec in mi je gledala v obraz — »Življenje, ki ni vredno, da ga človek živi —

»Ste samomorilsko razpoloženi, gospodična?«

»Niti od daleč ne! Nisem se spravila na svet sama. Torej se sama tudi končati ne smem. Kukavica jedna! Toliko moralke — prirodne in krščanske — sem tekem deset let v šolskih klopih vendarle nabrala. Če jih nisem — prvo in drugo — že s svojim rojstvom prinesla pod sončno luč —!

»Gospodična —

Drobno je zakašljala. Z levico si je potegnila odejo do vratu. Na doljnem koncu nihalk je je bossa nožica ušla do gležnji izpod odeje in je ni umaknila.

»Recite mi, kako sodite o materah?«

»O materah, gospodična?« sem se zavzel. Pogledam jo. »Kako to mislite?«

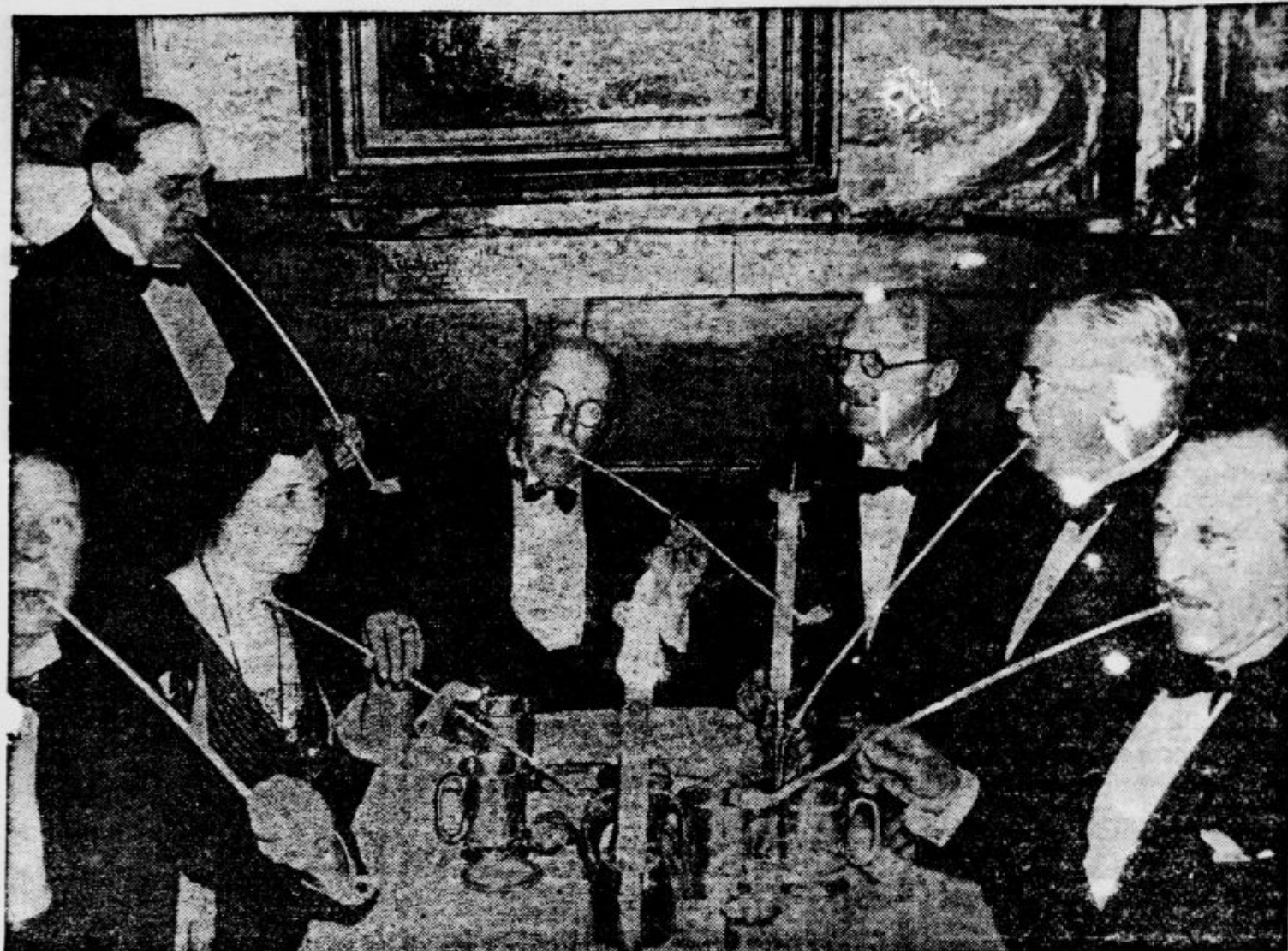
»Dobesedno, kakor sem vprašala —«

»Mati, gospodična Rozika —« sem rekel počasi — »Mati je kakor najsvetejša hostija — ki se z njo prikrat obhajajo otrok pred angeljsko mizo — Bral sem tako — Iz lastnega prepričanja in lastne izkušnje pa vam prišegam, Rozika, da ni laž, kar je bilo napisanega o materi v tisti knjigi —«

»Resnično — Kakor prvo sveto obhajilo je mati —« je ponovila Rozika in z očmi obvisela na rožnem grmu za

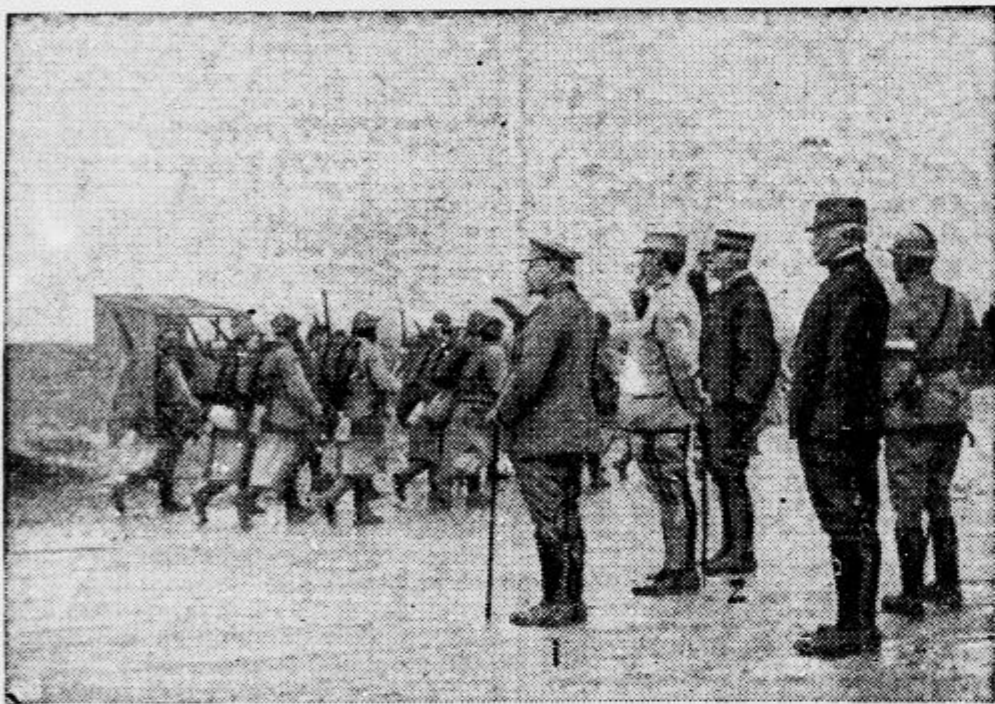
Dogodki po širnem svetu

Sezija pudingov se je pričela

V Angliji se ta pričetek obhaja vsako leto zelo svečano in resno

pomin iz svetovne vojne

Francozi listi priobčujo niz slik iz življenja nedavno umrlega državnika Raymonda Poincaréja. Na tej sliki vidimo tedanjega državnega predsednika na Sommi L. 1916. Pred njim in maršalom Joffrémom defilirajo čete, ki gredo na bojišče v strelske jarko

Sadovi revolucije

Pogled na ulico v španskem Oviedu, kjer so uporniki postavili barikade. Redna vojska je upornike premagala in razbila njih postojanke

Kmet povzdignjen

v viteški stan

Nenavadna čast je doletela švedskega kmeta Olafa Christofersona. Kralj Gustav ga je imenoval za viteza visokega švedskega reda Vase. Vitez Christoferson je na svoji kmetiji in okoliših našel mnogo arheoloških najdb in obogatil s svojimi darovi muzeje švedskih mest z dragocenimi prazgodovinskimi predmeti. Med njimi je sekira iz kamna, koje starost cenijo na 16.000 let, in mnoge druge najdbe iz dobe, ko so tiste kraje večinoma pokrivali ledniki. Z imenovanjem za viteza čeni švedsko ljudstvo bogato arheološko delo kmeta Christofersona.

Odpiralec železnih blagajn na dnu morja

Charley Courtney uživa v Združenih državah sloves, da izvršuje najposebnejšega vseh poklicev. Izučil se je za navadnega ključavničarja, pozneje pa se je specializiral za izdelovanje varnostnih ključavnic. Pri tem si je pridobil veliko strokovno znanje, da živi danes udobno kot odpiralec železnih blagajn. Pri mnogoterih zavarovanih bančnih safih in kompliciranih tajnih tresorjih po bankah, ministrstvih in drugih uradih, ki hranijo denar, vrednote ali listine, se pogosto prigladi, da jih ne morejo odpreti iz enega ali drugega vzroka. V takih primerih pokličejo Courtneya, ki v prav kratkem času in z najpreprostejšimi pomagali odpre najbolj rafinirano izdelane ključavnice. Mož pripoveduje, da je v svojem poklicu doživel tudi več prav razburjivih in nevarnih primerov. Nekoč se je prigladi, da je uradnik neke amer. banke, ki je edini vedel geslo za odpiranje ključavnice tresorja, da je nekaj delal v tresorju, pri tem pa je neprevidno zaprl vrata za seboj. Neutegoma so poklicali Courtneya, ki je v desetih minutah rešil ujetnika, ki je bil zaradi pomanjkanja zraka že v nezavesti. Pri požaru neke tovarne so morali izprazniti tudi jekleno omaro, v kateri so hranili veliko množino dinamita, da ne bi le ta eksplodiral. V splošni zmedbi pa niso mogli najti ključa in tako so brž poklicali Courtneya. Z zakrivljeno rogovilo je v kratkem času odprl težavno ključavnico. Samo enkrat ni imel uspeha. Dobil je nalog, da odpre denarni tresor vojne ladje, na kateri se je ponesrečil, kakor znano angl. poveljnik lord Kitchener. V potapljaški opravi se je spustil v potopljeno ladjo, vendar ni imel uspeha, ker je bila ključavnica popolnoma zarjavela.

Slon in sodišče

Policijska oblast v Elloru, provinca Madras v Indiji, je vložila pri provincialnem sodišču prošnjo, da naj le to uvede uradni postopek zoper nekega slona, češ da pripravlja javno varnost v nevarnost, in ga obsodi na smrt. Žival je bila obdolžena, da ima že dva »umora« na vesti; pred dvema letoma je bila usmrtila dva človeka in naredila toliko stvarno škodo, da je sodišče takrat odredilo najstrožjo stražo za slona. Zdaj pa je vzlic vsemu napadel svojega čuvaja in ga močno ranil. Zaradi tega je policija predlagala sodišču, da ga obsodi in »uniči«. Sodišče je vzelo vso reč v roke, vendar časniki niso še poročali, kako se je končala.

Ta primer spominja na neko še bolj zanimivo pravno prigodo, ki pa se je bila prigodila že pred 70 leti. Takrat je sodnik v Ahmedabadu obsodil na smrt na vesalih osla, ki je pohodil in ugriznil več ljudi.

Rja požre ogromne vsote

Borba zoper to škodljivo je zelo važna naloga tehnologije. Dr. inž. Machu, ki je natančno proučeval to zadevo, poroča v nekem strokovnem listu, da je rja uničila dobro tretjino vsega železa, kar so ga od 1860 do 1920 pridobili in izdelali na zemlji. Vzlic temu, da so v zadnjih časih izredno izboljšali varstvene ukrepe, je izguba še vedno zelo velika. Sedanje vsakoletne izgube, ki jih povzroča rja, cenijo na 250 milijard Din, kar je malone toliko, kolikor se na vsem svetu izda za oboroževanje. Seveda povzročajo varnostni ukrepi zoper rjo znatne stroške. Združene države izdajo vsako leto dve milijardi in pol dolarjev za plekanje in druge postopke, da se očuvajo rje. Nemške državne železnice izdajo vsako leto 50 milijonov mark, da obvarujejo jeklene in železne dele propadanja. Ako se posreči, da bi zvišali trpežnost in odpornost materiala za nekoliko odstotkov, bi dosegli ogromne prihranke pri ljudskem premoženju.

20.000 funtov šterlingov za natančno uro

V mornarstvu je zelo važno, da se z največjo natančnostjo določi zemljepisna lega kraja, kjer se ladja v gotovem času nahaja. Zaradi tega je 1714. britanska vlada razpisala nagrado 20.000 funtov šterlingov za tistega, ki izdelal ladijsko uro. Pogoj je bil samo ta, da se s tako uro določi zemljepisna lega vsakega kraja, kjer bo v to določena ladja, in da sme največja razlika znašati samo pol stopinje. Polovico razpisane nagrade je dobil William Harrison. Njegova ura je na poti v Jamaiko naredila razliko samo petih sekund, na povratni vožnji pa dveh minut. Ker se je izumitelj čutil užaljenega zaradi krivičnega ravnanja, je svojo ladijsko uro neprestano izpopolnjeval. Tik pred smrtjo je pokazal časomer, ki se je v šestih tednih razlikoval samo za štiri in pol sekunde od pravega časa, tako da je izumitelj lahko mirno zatisnil svoje oči.

Ženske v rjavi fronti

Erna Frantzova, voditeljica ženskih oddelkov rjavih srajc v Nemčiji

Ameriška stratosfernika

Jean in Jeanetta Piccard v pomenku s tvorničarjem Henryjem Fordom pred vzletom v stratosfero. Podvig se je, kakor znano, ponesrečil

vrtno ograjo. »In ptica pelikan je mati — Odprla roža je mati — Vse najlepše in najslajše na svetu je mati — ako —«
»Ako, gospodična?«
»Kakšno je vaše mnenje o —«
»O čem, gospodična? O kom?«
»O sosedih —« je mahnila z roko čez čisto, kjer je stala med sadnim drevjem visoka, z rdečo opeko pokrita hiša. »O sosedih take — sorte —«
»Poznal sem, gospodična — nekoč — človeka — takega sosedu — poštenjaka — Hude besede ni nikoli bilo slišati iz njegovih ust — In ne iz tujih zlobne o njem —«
»Ljubic ni imel po vaseh —?«
»Umrl je čist, kakršen je prišel k nam. Senca greha ni nikoli padla nanj.«
»Drugi? Ostali? Kolikor ste ž njimi prihajali v ožjo dotiko? Kolikor ste jih bližje poznali?«
»Kako bi, gospodična, človek, kot sem jaz —«
»Sedaj ste ga v precepu vi! Prav delate, če se zvijete — Ljubeznivost za ljubeznivost —«
Stisnjenih ustnic je posegla po rdeče vezani knjigi zraven sebe, pohistala po njej in jo vrgla v travo.
»Moja mati in naš — naš sosed — tam preko — nista poštena!« je rekla s hripavim glasom.
»Kaj, gospodična?«
»Ni mi znano, da bi bili naglušni!«
»Gospodična!«

»Prezgodaj sem vstala davi. Vso noč me je davilo in dušilo — za zrakom — za svežim zrakom sem hlepela — V ve-

ži sem ga zalotila — ko je odhajal iz njene spalnice —«
»Gospodična! Rozika!«
»Posla zanj ni bilo v naši hiši — tak čas — In ko sem jo pred zajtrkom vprašala — mi je priznala vse —«
»Kaj govorite, gospodična? Priznala? Kdo? Komu?«
»Mati! Moja mati! Meni! Vse!«
»Nemogoče, gospodična! Nemogoče!«
»Kakšno korist bi hasnovala iz obrekovanja lastne matere?«
Pripognil sem se in zmeden pobiral knjigo s tal. Rozika se je uravnala v mreži. Potegnila kodre, ki so ji zagrijnili oči, za ušesa. In čez čas je dejala:
»Bolna sem! Zdaj sem bolna! Do mozga v kosteh sem otrovana!« Dvoje solz se ji je utrgalo pod vekami — »Oče me je še nerojeno zapustil in ga je podrl nekeje v galiških bojih — Ako mi je sploh — on — bil — oče — Ako ni moj oče oni, ki je sinoči spal z mojo materjo — Velikokrat — je zastokala — »mi je med ljudmi zadela beseda v uho — Sem ulovila ponižujočo kretnjo — Ostuden nasme — Nikoli jih nisem razumela — Nikdar podvomila nad materjo — Še v sanjah ne — Lepo — Čisto — Najčistejšo — Najsvetlejšo — Odprto rožo — Ptico pelikana — Prvo svečo obhajilo sem jo nosilo v sebi — Njo — Mater — Do davi! — Haha!« je zagrgala v suhem kašlju in se z rokami popadla za šibke prsi. Pa dvoje škrlastih peg se ji je pojavilo na licih — Ko je spet zajela sape, se je kalnih zonic zagrebala v mene — »Tako!

Vidite! — In zdaj lomim možgane — zakaj — čemu — za koga — sem jaz — s svojimi devetnajstimi leti — še ostala — nedolžna — Še — poštena —«

Po Bakovčičah in Borovljanih so zorele jesenske sence. Glogovski gozdovi so bili vsi zlati. Trtje po goricah se je pokrivalo z rjavkastimi lisami. Na pokosenih travnikih v nižavi okrog Leščja so se pasle črede goved.

Rozika je v vinogradu čepela pod trto in tipala vinske jagode. Ob svojih stopinjah je nekoliko upognila glavo in mi zaklicala naproti: »Sem te dočkala? K meni pridi! — Zobljem — Ni še sladko — Z menoj vred prosí grozdje solca — Pa dobivava samo meglo — Tale bo dober —« je utrgala žolt grozd. »M—m—hm! Sem ga je našla! — No, poklekni! Pokusi! — Ne tako! Ne dam! Na kolena! Lepo! Uljuden gospod bo di!«

»Pozdravljena, Rozika!«

»Ubogaj!«

Pokleknil sem zraven nje pod trto in jo hotel objeti.

»Miruj! Najprej pokusi, če je dosti sladko — Če se izplača — Na!« Izluščila je jagodo iz rumenega grozda, dela si jo med zobe in mi ponudila usta v poljub —

»Si dobil sporočilo?« je hitela, ko sva objeta korakala v zidanico. »Bala sem se, da ne bi pismo komu drugemu dospelo v roke. Pismoonoše so čisto zelo neredni svetniki — Fant!« je postala pred vrati v sobico. »Ljubeček moj!« Z

lehtmi, nemirnimi in tresočimi, se me je oklenila — »Sama sva — In bova — sama — ostala — vso noč — Vse je pripravljeno — Poglej!« Odprla je vrata. V izbi je bila prostorna kmečka postelja razgrnjena — »Seveda — če te ni strah — In če ne boš pobegnil — pred jetično — ljubico —«

Pripovedovalec je utrl pel s cigarete —

»In potlej?« se je vkresnilo vprašanje v temi. Menda je prišlo iz ust domačih gospejnih.

»Potlej?« — Ej, gospe! Nečednosti meni ne boste očitali. Tudi ne nespodobnih povesti. Naprtilo to komu drugemu! Recimo italijanskemu pisatelju Guidu na Verona. Na tristošestdesetih strani njegove »Prepovedane ljubezni« preberite drugi odstavek —

»In še pozneje?« je zašeštel poleg pripovedovalca svileni glas Strelove Pavle.

»Tristošestdeseta stran istega romana, gospodična! — Nadaljujem iz svojega, gospe! — Spuščaj se je mrak — Utrgal se je krik in se razlegal po celi hiši — In večeren veter — jesenski veter — stari pijanec ga je vjel v svoja prgišča — ta krik — ta Rozikin krik — In ga je v vinogradih okrog zidanice raztresel med težko obloženimi trtami —

Dalje vas ne zanima? Niste radovedne, gospe?

Rozika je rekla:

»Oh, fant, umrla bom —«

»Kako — dekle — Moja draga — Kaj

si rekla —?«

»Umrla — bom —«

»Sedaj ne! Še ne! Prelepo je, Rozika —«

»Tišči me — Tu — V prsih — Joj — fant — Usmili se —«

V dlani sem vzel njen obrazek — Neskončno droban — Pod čimni črno obrobjen — Truden in bleđ — V medli svetlobi sveče, ki je brlela na mizi, se je na njenih ustih zalesketal rdeč curek krvi —

»Dekle! — Rozika!«

»Moj fant — Zakaj ne prižgeš — luči —«

»Luč gori, Rozika —«

»Utrni jo — Naj bo tema — Ugasni — Tudi jaz — grem — v temo —«

Gospe! Na rokah mi je umrla — V temle naročju — Ob bledi sveči — V vinogradu — V zidanici — Na postelji, s prvo žrtvijo ljubezni posvečeni — Okno je bilo na stečaj odprto — Nobe-nega glasu ni bilo tisti čas v vinogradih — Še črčki so molčali — Nebo brez zvezd in meseca — Samo veter jesenski — stari, nikoli siti pijanec — se je motovilil med trtami —

Gotov sem gospe! Zakaj molčite?« Vroči nervozni prsti Strelove Pavle so se doteknili pripovedovalčeve desnice:

»Priatelj! — Zavidam ji — Roziki — Zavidam —«

Čuvajmo Jugoslavijo!

Sportna nedelja

Zaključek proslave

Hermesove 15 letnice

Svojo petnajstletnico je Hermes zaključil z motornimi dirkami — Zaobljuba motociklistov — Zanimive borbe v dirkah

Prvotno za 14. oktobra določena prireditelj se je morala preložiti. Tako je začela v malo prikladen čas in je bilo treba tudi skriti spored. Odpadli so med drugim vse kolesarske točke. S svojo najmlajši sekcijo je Hermes zaključil serijo jubilejnih prireditev in podal obenem bilanco polletnega dela svoje motosekcije. Za začetek ta bilanca ni pasivna. Beleži par lepih prireditev, o katerih smo med letom poročali, bila je katera tudi še v začetnem sklopu, ta poslednja pa je dobro uspela. Le škoda, da ji je bilo neugodno deževno vreme v kvar in da je tako izostal priliv občinstva, ki bi bil tudi materialno plat bolj razveseljivo zobič.

Prireditelj je moto-savez izkoristil tudi za slovesno zaobljubo motoristov in funkcionarjev ljubljanskih moto-klubov. Po poždravne krogu peš z ugašimi motorji so se postrojili, pred tribuno, zavito v črno in pred poprsjem blagopokojnega kralja Aleksandra zastopniki ljubljanskih moto-klubov in sekcij ter motoristi s svojimi stroji. Podpredsednik moto-saveza g. Gorjanc je spornike in občinstvo nagovoril:

Govor g. Gorjanca

Z današnjimi motodirkami zaključuje ŽSK Hermes ciklus prireditev ob 15letnici svojega obstoja. Kot predstavnik Saveza moto-klubov kraljevine Jugoslavije izrekam agilenemu klubu največje priznanje za njegovo uspešno udeleževanje.

Tužne okoliščine, v katerih se vrši današnja prireditev, pa nam natagalo prvo dolžnost, da se poklonimo večnemu spominu našega blagopokojnega Najvišjega Pokrovitelja, Mirno in nevdramno spi poleg svojih velikih prednikov naš Viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj, čigar srce je utripalo za vse, kar je dobro, plemenito, lepo. Motorsport je izgubil z njim velikega prijatelja in pobornika. Osirotela je po njem naša draga Jugoslavija, osirotili jugoslovenski sport.

Toda podli zločin ni mogel streti duha velikega blagopokojnika. Njegov duh vlada dalje nad Jugoslavijo, očaje jo do neizmernosti moči in volje. Ta duh jo bo vodil in krepil v bodočnosti.

Vdani in zvesti nasledniki velikega blagopokojnika bomo jugoslovenski motoristi nadaljevali v delu za procvit motorsporta in veličino Jugoslavije, vedno pripravljeni, da zamenjamo sport z dolžnostjo v obrambi naše mile in ljubljene domovine.

Sportniki! Tovarishi! »Čuvajte mi Jugoslavijo!« je bil poslednji dih, poslednji opomin, oporoška velikega kralja. O, kralji! Tvoje besede so nam zaklad, to je naša volja in naša obljuba Tebi, viteški kralji! Tu in povsod, koder smo, zaobljublamo pred svojo vestjo:

Mi motoristi Jugoslavije se obvezujemo s svojo moško častno besedo, da bomo vedno izpolnjevali oporoško našega blagopokojnega kralja in pokrovitelja, da bomo imeli vedno pred očmi koristi domovine in narodnega edinstva, do skrajnih naših moči bomo čuvali Jugoslavijo in bomo zvesti Nj. Vel. kralju Petru II.

Slava Nj. Vel. Viteškemu kralju Aleksandru I. Uedinitelju!
Naj živi Nj. Vel. naš kralj Peter II!
Živela Jugoslavija!

Vodja prireditelj g. Pipenbacher, načelnik sportne komisije MK Ilirije, je nato postavil motoriste na start, na njegov znak so motorji na mah utihnili in v enominutni tišini in molku so navzočni počastili spomin tragično preminulega velikega pokrovitelja vsega jugoslovenskega sporta. Pa so zopet zabrnili motorji in prevozili časten otvoritveni krog. Nato se je pričelo tekmovaljevalo samo.

1. dirka motorjev do 250 ccm, sport, 6 krogov. Startali so trije motorji. Lapajne, MK Ilirija, je moral zaradi defekta kmalu odstopiti, placement sta si razdelila v ostri borbi brata Cerič iz Maribora. Rezultat: 1. Cerič Slavko, 3:17 ena petina; 2. Cerič Hinko, oba Motoklub Maribor.

2. dirka motorjev do 350 ccm, sport, 6 krogov (prva vožnja). Stiri tekmovalci so se že v začetku razdelili v dve skupini. Na čelu sta se borila za zmago Kopic-Kralj in Cerič Hinko, za placement na koncu pa je šla borba med Ceričem Slavkom in Šostarko. Privzili so v cilj: 1. Cerič Hinko, 2:43 dve petini; 2. Kopic-Kralj, IHMK Zagreb, 2:51; 3. Cerič Slavko 3:00 dve petini; 4. Šostarko, IHMK Zagreb.

3. dirka motorjev do 500 ccm, sport, 6 krogov (prva vožnja). Med štirimi tekmovalci je takoj izbil na čelo leteči Kranjec, inž. Lotz iz Maribora in Šostarko iz Zagreba, ki je padel, sta kmalu opustila borbo, Sušnik iz Maribora pa Startu ni bil prava konkurenca. Rezultat: 1. Starti, Hermes, 2:58; 2. Sušnik, Perun-Maribor, 3:29.

4. dirka motorjev do 500 ccm, turing, 6 krogov. Tekmovali so štirje, ki so si razdelili placement že takoj po startu. Vrstni red je bil od starta do cilja: 1. Kopic-Kralj, 3:00; 2. Cerič Slavko, 3:07; 3. Šostarko, IHMK Zagreb, 3:10; 4. Sušnik, 3:22.

V tem delu sporeda — pred odmorom — je odpadla točka »dirka novincev vseh motorjev do 1000 ccm«, ker ni bilo prijav. Po odmoru se je nadaljevalo spored:

5. dirka motorjev do 500 ccm, sport, 6 krogov (druga vožnja). V tej skupini je imel »leteči Kranjec« vsaj nekaj konkurenca, toda tudi tokrat je zmagal gladko in z velikim naskokom. Startalo je pet tekmovalcev, ki so prispeli v cilj tako: 1. Starti 2:27 (najboljši čas dneva, za najboljši krog je rebil 24 sekund); 2. Babič, IHMK Zagreb,

2:47; 3. Šostarko, 3:48 ena petina; 4. Pollak, MK Ilirija; 5. Pajer, MK Ilirija. — V obeh vožnjah skupaj (točka 3 in 5) je dosegel Starti v 12 krogih čas 5:25 in zmagal v tej disciplini.

6. dirka motorjev do 350 ccm, sport, 6 krogov (druga vožnja). Točka je bila zelo napeta. Startalo je šest tekmovalcev in je bila huda borba za vodstvo. Naposled so privzili v cilj v tem redu: 1. Cisar, IHMK Zagreb, 2:51 tri petine; 2. Cerič Hinko, 2:54 dve petini; 3. Kopic-Kralj, 3:00 ena petina; 4. Sušnik; 5. Pajer; 6. Pollak. — Skupaj s prvo vožnjo je dosegel v 12 krogih najboljši čas Cerič Hinko (5:37 štiri petine) in s tem zmagal v tej disciplini.

7. dirka vseh motorjev do 1000 ccm, 6 krogov (prva vožnja). Ta vožnja ni dobro uspela. Startali so Starti, Cerič Slavko, Šostarko, Kopic-Kralj, Sušnik in Lapajne (MK Ilirija), pa so razven prvih dveh vsi odstopili. Brez konkurence je bil prvi na čelu Starti v času 2:30 dve petni, drugi Cerič Slavko, ki je rebil 3:21 eno petino.

Do druge vožnje je hotel poskus v Babič rušenje rekorda (tri krogi), pa ga je tekcom drugega kroga v krivulji zaneslo, da je padel. Po tem ponesrečenem poskusu je nato sledila:

Prvorazredni v borbi za točke

Prvenstvene tekme v Mariboru, Čakovcu in Celju so nekoliko izpremenile tabelo — Vodi ČSK, na koncu pa so Hermežani

Prvorazredniki v borbi za točke

Prvenstvo prvega razreda se je včeraj nadaljevalo na treh igriščih, in sicer v Mariboru, Celju in Čakovcu. Doseženi rezultati so nekoliko izpremenili dosedanje stanje. Na čelu tabele se je učvrstil Čakovečki SK s svojo zmago nad mariborskimi Železničarji. Celje si je kljub porazu še ohranilo drugo mesto. Krepek skok naprej je napravil Maribor, ki je s petega mesta prišel na tretje mesto. Nato sledijo Svoboda, Železničar in Rapid, ki je preskočil Hermesa. Hermežani so na koncu tabele, vendar pa naj jih tolaži to, da so odigrali šele eno tekmo.

Stanje je sedaj naslednje:

ČSK	3	3	0	0	13:2	6
Celje	4	2	0	2	6:6	4
Maribor	2	1	1	0	5:4	3
Svoboda	4	1	1	2	8:20	3
Železničar	2	1	0	1	5:3	2
Rapid	4	1	0	3	9:10	2
Hermes	1	0	0	1	2:3	0

V naslednjem poročila o včerajšnjih tekmah.

Rapid : Svoboda 7:3 (2:2)

Maribor, 4. novembra. Na Rapidovem igrišču se je danes odigrala prvenstvena tekma med Rapidom in Svobodo. Zaradi izredno slabega vremena se je zbralo na igrišču le okoli 400 ljudi, večinoma najbolj vnetih pristavev obeh klubov. Predvsem je treba omeniti, da je vladal danes za spremembo na igriščih vzoren red in da ni prišlo do najmanjšega incidenta, brez katerega se tekme med domačinimi rivali le redko končujejo. Na razmeroma dobrem terenu se je predvajala igra, ki je bolj sličila prijateljski tekmi kot borbi za točke.

Rezultat tekme je malce previsoko izražen. Rapid je zmago zaslužil, o tem ni govora, samo razlika v glavnem ne odgovarja poteku igre. Do odmoru so bili Svoboda vsaj enakovredni nasprotniku in če bi razpolagali z odločnejšimi močmi v napadu, bi bili lahko že v odmoru vodili z naskokom treh golov, za katere so imeli zrete in prezele prilike. Moštvo Svobode je v posameznih formacijah precej heterogeno. Poleg solidne obrambe in v splošnem dobre krilske vrste, imajo napad, ki je večinoma pokazal čudovito nemoč, ko je prihajal v kazenski prostor nasprotnika. V napadu je vsaj kolikor toliko igrala pozitivno samo leva stran. Ostali del napada je bil že v polju ščak, pred golom pa sploh ni predstavljal resne nevarnosti. Krilci so bili dobri in če bi desno krilo igralo malo manj površno, bi bila srednja vrsta kot celota napravila najboljši vtis. Ožja obramba je opravila svoj posel zelo solidno.

Rapid dolgo ni mogel priti do pravega poleta. Ves prvi polčas si je dal igro povsem zmešati, pri čemer je treba sicer tudi upoštevati izredno šibko igro krilcev. V igri z nasprotnikovo obrambo napad, prepuščen svoji usodi, ni mogel uspevati. V tem delu igre in še v začetku drugega polčasa so bili krilci šibki in šele, ko se je razvil srednji krilec, so začeli napadi Rapida, ki so bili predvsem nevarnejši. Najboljše orožje so imeli Rapidovci v napadu, ki je imel sicer šibko zaslonbo, a ni imel krepke poteze naprej. Obramba Rapida je kazala znake slabosti. Barbovič je bil n. pr. na momente prav dober, bil pa je tudi zelo nezanesljiv in je moral njegov partner ponovno intervenirati, da v zadnjem hipu reši situacijo.

Goli so padli v naslednjem redu: Klopčič v 12. min. 1:0 za Rapid, Stern iz

8. dirka vseh motorjev do 1000 ccm, 6 krogov (druga vožnja). Poslednja točka spreda je dobro potekala. Kakor običajno je bil takoj od starta v vožnjo Starti in obenem vodstvo do konca. Tekmovalo je pet motoristov, ki so se raz. stili: 1. Starti, 2:37; 2. Babič, 2:51 tri petni; 3. Pajer 3:20 dve petini; 4. Cerič Slavko; 5. Šostarko. — V obeh vožnjah je dosegel Starti v 12 krogih čas 5:07 dve petni, obenem najboljši čas. Častno nagrado, venec s trobojko, si je pošteno zaslužil in je občinstvo njegov uspeh kvitiralo v glasni priznanjem. Čestitkam se pridružujemo tudi mi, s pripombo, naj bo pogumni tekmovalci, ki nas tudi na mednarodnih tleh uspešno zastopajo, v bodoče na startu bolj disciplinirani in naj ne skuša pridobiti na startu!

Napovedana dirka motorjev do 350 ccm, turing, je odpadla, ker ni bilo prijav.

Vodja tekmovalja g. Pipenbacher, ki je iz prijaznosti prevzel vodstvo na prirediteljevo željo, je k prireditvi pripomnil, da si želi tudi v bodoče tako složnega nastopa vseh naših motoklubov. Dosedanji razdor med klubi ni privedel do pozitivnih uspehov, s to prireditvijo pa je podana baza za uspešno delo v bodočnosti. Motoklubi v Sloveniji so že pokazali velik napredek in se kaže potreba po lastnem podsvazu, da bi si porazdelili delo med seboj v nezavisnosti od saveza. Kar se tiče vozačev, bi želeli, da bi si motorje pripravili že pred tekmovaljem in bi se tudi v tem pogledu približali zunanji tekmovalcem, ki pri prireditvah ne beležijo tolikih defektov. Ti vplivajo samo zavlačevalno na prireditev, ki se tako ne more gladko razvijati. Naš material pa, kar se tiče samega moža, je vzredno dober.

Zvečer ob 20. je bila razdelitev nagrad pri Keršiču v Šiški.

je izostala, ker delegirani sodnik g. Seid ni prišel.

Ostale nogometne tekme

Ljubljana: Grafika : Slavija 15:0 (7:0). Grafika je kljub slabemu terenu predvedla lepo kombinatno igro ter je skozi vso tekmo prevladovala. S to zmago si je zelo ojačila pozicijo na čelu tabele.

Ptuj: Prvenstvena tekma Mura : Drava 2:1 (2:0).

Beograd: BSK : Concordia 2:1 (1:1).

Zagreb: Gradjanski : Jugoslavija 3:0 (1:0).

Split: Hajduk : Hašk 2:1 (2:0). Tekme v Beogradu, Zagrebu in Splitu so bile za pokal JNS, katerega si bo gotovo priboril državni prvak BSK.

Varaždin: Slavija (Varaždin) : Železničar (Zagreb) 3:1 (2:1). Prva odločilna tekma za prvenstvo ZNP. Druga se bo vršila v Zagrebu. Zmagovalec bo moral igrati z Gradjanskim eliminatorni tekmi za državno prvenstvo s splitskim Haj-

dukom.

Praga: Sparta : Slavija 0:0, Židenice : Bohemians 1:1 (0:1), Kladno : Teplitzer FC 3:0 (1:0), DFC : Kolín 2:0 (0:0), Prostějov : Viktorija Plzeň 4:2 (2:0), SK Plzeň : Čechie Karlin 4:1 (2:0).

Dunaj: WAC : Libertas 3:2 (2:2), Rapid : FC Wien 3:3 (2:1), Wacker : FAC 8:4 (4:1), Favoritner SC : Sportklub 2:0 (2:0).

Budimpešta: Budai : Ferencvaros 2:0 (1:0), Bocsok : Phoebus 2:1 (1:0).

Ženeva: Ujpest : komb. moštvo Servette (Ženeva) — SC Bern 1:0.

Bern: Nizozemska : Švica 4:2 (4:1).

Dišerdingen: Švica B : Luksemburg 3:3 (2:0).

Bratislava: Hungaria : Bratislava 1:1 (1:0).

Rim: Ambrosiana : Alessandria 0:0, Lazio : Juventus 5:3, Roma : Torino 3:2, Napoli : Pro Vercelli 1:0, Brescia : Firenze 1:1, Livorno : Bologna 4:1, Triestina : Palermo 1:1.

Jesenski lahkoatletski miting

Skupni miting Ilirije in Primorja se je vršil samo v soboto — V nedeljo ga je onemogočil dež

Za soboto in nedeljo je bil napovedan lahkoatletski miting, ki sta ga priredila skupno Ilirija in Primorje. Vršil pa se je samo v soboto, ker je vodstvo tekmovalja smatralo za primerno, da zaradi močnega deževja in mraza odpove nadaljevanje mitinga v nedeljo.

Ta miting je prišel nekoliko pozno, ker so se skoraj že vsi lahkoatletski klubi preselili v telovadnice na zimski trening.

V naslednjem rezultati prvega dne:

Predtek 100 m: Seniorji: 1. predtek: 1. Sodnik (I.) 12.3; 2. Štok (Pr.) 12.2. 3. Svetek (I.) 12.3. 2. predtek: 1. Cerar VI. (Pr.) 12.4, 2. Stropnik (I.) 12.4, 3. Pušič (I.) 13.4. Slabi rezultati. Mrzlo vreme in pozna sezona sta vidno vplivali na čase.

Juniorji razr. C: 1. predtek: 1. Pribošek (I.) 13.1, 2. Vahtar (Pr.) 13.4, 3. Zorman (I.) 13.6.

2. predtek: 1. Žužko (Pr.) 12.4, 2. Jelčnik (Pr.) 12.8. Izven konkurence je startal Zorja A. (Pr.), ki je dosegel čas 12.2. Vidni talent je že v svojem prvem nastopu pokazal žužko (Pr.).

Met kladiva (4 tek.): 1. Stepišnik (I.) 47.63 m; 2. Korče (Pr.) 33.04, 3. Jurčev (I.) 30.72, 4. Banko (I.) 29.60. Stepišnik je od svojega zadnjega nastopa v Ljubljani pokazal ogromen napredek. Imel je tri mete okoli 47 m! Prihodnje leto ob polnem treningu pričakujemo od njega še zelo zelo veliko!

Tek 1500 m sm. (8 tek.): 1. Zorja A. (Pr.) 4:30.1; 2. Slakar Pr. (Pr.) 4:32.2; 3. Bručan (I.) 4:32.3. Akoravno brez najboljših na startu je ta disciplina v doseženi rezultatih in zaradi lege poteka zadovoljila. Taktično je najbolje teklet zmagovalec, ki je v lepem finišu v zadnjih 200 m prešel Slakarja in Bručana. Slakar dober v polju, toda v zadnjih 200 m vedno zelo popušča. Bručan pridobiva na hitrosti in je v tej za njega neprimerni progi dosegel svoj dosedaj najboljši rezultat. Lepo se je uveljavil Pogačnik, novinec Primorja, v drugo grupi z dobrim rezultatom 4:38.1, ki je premagal Gombača (Pr.) 4:38.2 in Starmana L. (I.) 4:38.3.

Juniorji razr. C (4 tek.): 1. Tavčar (I.) 4:55.4; 2. Nabernik (Pr.) 5:09. Dva odstopila na progi. Zmagovalec je taktično dobro teklet.

Skok v daljavo z zaletom: seniorji (9 tek.): 1. Stepišnik (I.) 6.45, 2. Korče (Pr.) 6.27, 3. Putinja (Pr.) 6.16, 4. Perpar (Pr.) 6.08. Stepišnik si je priboril zmago šele v zadnjem skoku po dobrem zaletu in odličnem odskoku. Pri vseh je bilo opaziti veliko nesigurnost zaradi pomanjkanja treninga. Doseženi rezultati v novembru pa nas zadovoljujejo, ker smo v tej disciplini precej napredovali. Danes namreč razpolagamo s 6 skakači, ki so

Iz akvaristove torbe

Pretekli ponedeljek sem preiskoval farke v Babni gorci. Zalostno je že v jarkih. Večina rastlin je podlegla hladu, v jarkih vidiš že na dno, ribice pa stoje mirno med rumenorjaviimi stebli in jih je komaj videti, ker se njihova barva prilagodi okolici. Kakor povsod, so pa tudi med vodnimi rastlinami izjeme. V potokih, rekah in jezerih se bo ba v zimski dob odel v sveže zelenje podvodni mah (Fontinalis antipyretica), ki je zasidran na kamnih in lesenih predmetih v vodi. Namesto poletnih rastlin vidimo jeseni in pozimi obsežne skupine žabjega lasu (Callitriche autumnalis) z lepimi plavajočimi rozetami. Tudi vodna grebenika ljubuje mrazu in krasi vodno gladino s svojimi velikimi zvezdastimi podobnimi vrškli. Kreša pa se za mraz sploh ne zmeni in pozimi ji tudi led ne more do živega.

Zajemajoč v nekem jarku, zagledam črnokasto živalico v mreži. Ko vidimo tako stvarco, imamo opravka ali s činkljo, ali pa z ličinko barskega pupka, ki postane zaradi črnega dna črna. Čim se pa začne gibati taka živalica, spoznamo takoj njeno pripadnost in tako sem ugnel po prvem gibu, ki ga je storila, reči, da je činklja.

Samo kratka se mi je zdelo živalica, kajti toletne činklje bi morale biti malo daljše. A tudi trup je bil višji kakor pri navadnih činkljah. Ko sem živalico s kozarcem vlovil iz mreže in si nataknil nanosnik, sem nehote vzkliznil: »Ni mogoče!« Snel sem ščipalnik ter ga ponovno obrisal, ker nisem verjel očem. Činklja ni bila navadna činklja. Ugibal sem: »Preč hrbtno plavutjo ima daljšo kožno krpico v obliki nizke, podolgovate, hrbtno plavuti, spojeno brez presledka s hrbtno plavutjo. Na koncu korena hrbtno plavuti začne krpasta plavut, ki se v boku spaja z repno plavutjo. Ravno tako se spaja krpasta plavut, ki začne pri korenu podrepne plavuti z repno. Vsekakor je neka posebna vrsta činklje, morda pa kakšna slučajna anomalija, treba bo vloviti še eno, potem je več verjetnosti, da je v jarku neka posebna vrsta činklje! Po enournem zajemanju se mi je posrečilo vloviti še en komad, pri katerem sem z zadostnim utrdil, da je prvi popolnoma po-

sigurni za precej preko 6.00 m. In pred par leti?!

Juniorji (5 tek.): 1. Tršar (Pr.) 5.73, 2. Jelčnik (Pr.) 5.39, 3. Pribošek (I.) 5.04. Tršar ima veliko elastičnost, ki ga usposablja, da v doglednem času ob hitrejšem zaletu in bolj energičnem odskoku znatno prekorči 6 m - znakom.

Finale 100 m (sen.): 1. Cerar VI. (Pr.) 2. Sodnik (I.) 21.1, 3. Štok (Pr.) 12.2, 4. Stropnik (I.) 12.5; 5. Svetek (I.) 12.6. Kar smo omenili pri predtekkih, velja tudi za finale; borba je bila vendar živahnejša, toda tekmovalci niso zdržali do cilja v polnem tempu.

Med krogle: seniorji (4 tek.): 1. Stepišnik (I.) 12.63, 2. Perpar (Pr.) 11.67, 3. Sodnik (I.) 11.03. Običajni rezultati, nobenega stremjenja na bolje, stilo na precej primitivni stopnji.

Juniorji C (6 tek.): 1. Kačič (Pr.) 13.45, 2. Pribošek (I.) 12.64, 3. Kosce (Pr.) 12.42.

Juniorji so v tej disciplini bolj zadovoljni. Zlasti Kačič kaže vsa znamenja našega bodočega dobrega metalca.

Kolesarsko prvenstvo Maribora

Maribor, 4. novembra.

Danes je SK Železničar priredil na svojem igrišču kolesarske dirke za prvenstvo Maribora na dirkališču. Na sporedu sta bili še dve dirki, in sicer dirka na 50 krogov in tolažilna dirka na 10 krogov. Zaradi izredno slabega vremena je bilo le malo občinstva in tudi prijavljeni dirkači se niso polnoštevilno odzvali.

Dirka za prvenstvo Maribora na dirkališču (20 krogov, 8800 m): 1. Štefan Rozman (2) 17.5, 2. Sunko (M) 17.6, 3. Kemperle (izven konkurence) 17.8, 4. Paradiž (Slovenjgradec) 17.15.

Glavna dirka (50 krogov, 22.000 m): 1. Štefan Rozman (2) 46:53, 2. Sunko (M) 46:54, 3. Kemperle (izven konkurence) 46:58, 4. Cajnko (Slovenjgradec) 47:06.

Tolažilna dirka (10 krogov, 4400 m): 1. Sojčič (M) 8:26, 2. Cajnko (Slovenjgradec) 8:45.

Zmagovalci posameznih dirk so prejeli nagrade kluba, zmagovalec v prvenstvu Štefan Rozman pa je dobil krasen pokal trdke Sport-Divjak.

Plavalna sekcija SK Ilirije obvešča svoje članstvo, da je občni zbor preložen na nedeljo 11. t. m. Vršil se bo na drsališču ob 10. dopoldne. Pripravite Din 20 kot prispevek za zimsko kopališče.

ASK Primorje (nogometna sekcija). Drveni ob 20. seja sekcijskega odbora pri Rebcu. Zaradi važnosti polnoštevilno.

dobna. Kdor je lovil ličinke pupkov in piškurjev, bo bolj razumel, kakšne krpaste plavuti imata poleg rednih, ulovljeni činklji. Omenjam še, da imata činklji sicer tudi 10 tipalk okoli ustnic kakor navadne, od katerih pa štrle štiri kvilku in nas spominjajo na tipalke somiča.

Lahko bi kdok mislil, da sta činklji križanki. Nu, rod Cobitidae, a zlasti činklja, ima svoj posebni način oplojevanja, ki zahteva enako rast trupa. Tudi mnenje, da sta ulovljeni ribici ličinki činklje, bi bilo pogrešno, kajti činklje nimajo ličink. Sicer sem pa vlovil že mnogo manjših činkelj, ki pa niso imele krpastih plavuti. Poleg zanimivih činkelj sem vlovil v nekem toplem studencu nedaleč od Ljubljane pisanca s posebno lepo hrbtno, podrepno in repno plavutjo.

Zelo nenavadno je, da cveto kalužnice vso jesen. Kako prijetno je ljubitelju, ko vidi med orumeneli listi perunik in med ostalimi obreznimi, že umrliimi rastlinami zelene liste in sivorne cvetove teh zvestih spremljevalk voda. Tudi vodno zlatice sem videl nedavno cveteti, kar je vse posledica letošnje zgodnje pomladi, ki nas je osrečila že mesec prej kakor navadno.

Zanimivo je dejstvo, da so ribe v akvarijih, kjer je toplota padla na 10° C, popolnoma mirne. V akvariju, kjer so svetilnkavci in neke druge ribice, je prvi začel drnati rdečkasti linj. Mnogo sem moral trkati na steklo, dokler se ni zdramil in prišel po hrano. Zdal mi pa sploh ne pride več in če dregam med rastlinami, pride zaspan z blatom na hrbtni iz svojega brloga. Kmalu za linjem je zadremal koreselj, po koreselju pa zelenika. Svetilnkavci pa ne dremajo, a ne pridejo po hrano, za katero se se pred tremi tedni kar tepli. Tudi belice in kleni stoje mirno. In zakaj stoje mirno in navadno pri dnu? Ker je voda ob dnu toplejša. Sicer je pa značilno za šivali na kopnem in v vodi, da mrzujejo, ko začne pritisniti hlad. To je v nasprotju z naravo človeka, ki zahteva tem več gibanja, čim večji je mraz.

O. S.

Čuvajmo Jugoslavijo!

TEDEN DNI FILMA

„Junaki zraka“ ali „Dirigible“

Od 1. do 13. novembra bomo v Ljubljani videli veliki nemški film z naslovom »Junaki zraka« ali »Dirigible«. Film nam po-
daja borbo za južni tečaj. Glavni igralci so Jack Holt, Ralf Graves, in Fay Wray. Re-
žira Frank Capra. Ne da bi se spuščali v kritiko o zmogovitosti filmu, ki ga bomo
še videli, naj za danes samo navedemo, kaj je o njem napisal znani nemški letalec
Hermann Köhl, ki je prvi premagal atlant-
ski ocean z evropske strani. On pravi:

Ta film je zame kot oceanskega letalca velik doživljaj. Nisem se videl filma, ki bi me tako močno dirnil in bi mi osvežil ti-
sočere vtise, ki so že pričeli bledeti, saj so od mojega poleta čez Ocean minila že leta. Še enkrat se vzbujajo v meni vsi tisti na-
peti trenutki in spet mi je začelo srce sliš-
no utripati, ko sem gledal podobe, kakor jih ta film predoča v presenetljivi resnič-
nosti. Niti nočem govoriti o velikih spo-
sobnostih letalcev, ki v tem filmu nasti-
pajo. Že sam uvod me je zagrabil: življe-
nje v oficirski menaži, posebno še bivališče poročnika Pierceja in skrbni njegove sopro-
ge. Mar nisem vsega tega sam doživljal, ko sem bival v letalskem taborišču v Bal-
donellu tamkaj na Irskem? Predvajanje letal, umetni poleti, odskoki s padalom so

napeto zanimivi. Ko nastane katastrofa zrakoplova, kar je višek dogajanja, nam zastane dih. Človek občuti, kako se gle-
dalci vživijo v vso nevarnost trenutka. Raz-
biti zrakoplov na divjem oceanu — to je
mojstrovina filmske umetnosti.

In zdaj sam polet na južni tečaj! — Žvi-
gajoči snežni viharji, težaven start, silo-
vita borba med skalovjem, zaledeneli in
zasneženimi gorami — vse to me spominja
na Labrador in na grozovito tesnobo, ki sem
jo takrat občutil. Spet sem začutil mraz,
ko sem gledal ledene pušave na Kanad-
skem severu. Moje takratne bojazni so tu
postale resnica. Strah pred belo smrtjo me
spet prijemlje za vrat... Pred seboj vi-
dim svoja dva draga tovariša Fitz Mauri-
cea in Hünefelda... Oni strašni usodi smo
ušli. Greenly-Island je bila naša rešitev.

Katastrofa letala je prav tako blizu res-
nici, kakor katastrofa zrakoplova. Reši-
te z zrakoplovom ustvarja spravo z usodo.
Triumfalni sprejem v New Yorku zabriše
potem odpor proti trdotam usode, proti
nadmoči elementov in znova učvrsti zaupa-
nje v letalstvo.

Film nam kaže del silovite borbe elemen-
tov s pionirji zraka. Velicestnejše ta bor-
ba doslej še ni bila predstavljena.

»CASANOVA DVAJSETEGA STOLETJA« se imenuje film svetovnega prvaka v težki kategoriji boksa, Maksa Baera. Ameriške novine ga proglašajo za idol žensk. V filmu pa nam ga bo predstavila produkcija MGM. Njegova soigralka je srčkana blondinka Mirna Loy. Kolikor čujemo, bomo tudi ta film videli letošnjo zimo v Ljubljani.

Greta Garbo zapušča film

Ta novica je precej senzacionalno odjek-
nila tudi v našem Hollywoodu, kjer so vsi
že itak vajeni različnih trikov, kakršnih se
poslužujejo šefi reklame, da bi se čim več
govorilo o njihovih filmskih zvezdah. Ker
pa je Greta Garbo ena najbolj resnih in

zapatih igralk, sodijo, da je v tej novici
menda vendarle nekaj resnice. Ameriški
reporterji so začeli stvar takoj preiskova-
ti. Za vsako ceno so morali dobiti, ali
je novica resnična ali pa morda samo dobro
premišljena reklama za poslednji Gretin
film »Kraljica Kristina«.

Po daljšem poizvedovanju so novinarji
ugotovili, da se bo Greta Garbo res po-
javila v nekem newyorškem gledališču. Gre-
ta se je kratkomalo naveličala Hollywooda
in neprijetnosti v filmskih ateljejih. De-
narja ima dovolj, slave takisto in lepa je
tudi še. Pa je neki newyorški gledališki
ravnatelj lepo uganil, kaj bi Greta rada
in takoj ji je ponudil angažman za prihod-
njo sezono, vezan seveda na sijajno gažo.
Ponudil ji je glavno vlogo v znani O'Neil-
lovi drami »Življenje Bessy Baumove«.

Greta Garbo ni odbila sijajne ponudbe,
a je tudi še ni dokončno sprejela. Odgovor
bo dala čez mesec dni, dotlej pa bo vlogo
dobro preštudirala. Iz tega ameriški listi
že sklepajo, da je Greta Garbo s samim
prevzemom vloge že definitivno pristala in
da bo v kratkem rekla svoj poslednji adijo
slavnemu Hollywoodu, ki so ga tudi že
umetniki sami sili.

»Roža z jugs« se imenuje film, ki ga je
ustvarilo podjetje Phönix s popularnim
komikom Paulom Hörbigerjem. Glavno
žensko vlogo pa glumi simpatična Greta
Theimerjeva, ki je tudi pri nas dobro zna-
na.

»Dediščina v Pretoriji« ali tako nekako
se po slovensko imenuje novi film podjetja
Bavaria, v katerem glumi glavno vlogo
sarieta Susa. Z njo igrajo Gustav Gründ-

gens, Paul Hartmann in Hans Wesperrmann.

»Turandot« po slavni Puccinijevi operi
je pravkar dovršila Ufa. Glavni vlogi sta
podala Willi Fritsch in naša rojakinja iz
Subotice Katica Nagy. Kakor trdijo film-
ska glasila je ta film oddan že v sedem-
najst držav in ga bomo najbrž v teku se-
zone videli tudi v Jugoslaviji.

Naš rojak Svetislav Petrovič igra glavno
vlogo v operi. »Poslednji valček«, ki ga
sedaj ustvarjajo v ateljeju Efa v režiji
Georga Jakoba. Glavno žensko vlogo v tem
filmu igra dobro znana umetnica Kamila
Horn.

MARLENA DIETRICH s svojo hčerko, ki smo jo v filmu »Carica vseh Rusov« tudi že spoznali kot filmsko igralko. Ve-
liko umetnico Marleno pravkar lahko v
Ljubljani spet občudujemo, in to v nje-
nem najboljšem filmu »Plavalas Vene-
rac«.

CLAUDETTE COLBERT, proslula fran-
coska gledališka igralka, ki smo jo videli
v veličastnem filmu »V znamenju križa«,
igra zdaj naslovno vlogo v mojstrskem
zgodbinskem delu MGM in v režiji Ce-
cila B. de Millea: »Kleopatra«.

Prodaj

steedla 1 Dni davek 3 Dni
na kiro ali dajanje na
slova 5 Dni. Najmanjši
smerek 17 Dni.

Površniki

brezobvestno: najmanj 200
niti 10. Najboljše: najmanj
pri Prokurorju. Sv. Petra 6
št. 14. 133-6

Vsem

brezobvestno: najmanj 200
niti 10. Najboljše: najmanj
pri Prokurorju. Sv. Petra 6
št. 14. 133-6

MI SMO CENEJŠI!

Naše preproge vseh
vrst, tekači, tkanine
za pohištvo, store itd.
Vas bodo prepričale,
da imamo boljše kva-
liteto za nižjo ceno.

»C I L I M«
Pasaja nebotičnika
249

Uspeh

za
uspehom

žanje kdor se ob vsa-
ki priliki poslužuje
»Jutrovega«
malca nezasnita!

KAKO SEM SI SPET PRIDOBILA SVOJEGA SOPROGA!

Ko sva se poročila, je moj
soprogo oboževal mojo lepo
čisto kožo — kožo, ki bi
mogla zadiviti vsakega mo-
škega.

Po rojstvu otroka pa se je moja koža izpre-
menila. Sprva sploh nisem posvečala pozor-
nosti gubam in ohlapnosti mišic na licu,
dokler nisem zalotila svojega moža v objemu
neke druge ženske.

Bila sem obupana! Ko sem pre-
biralala liste, pa sem nenadoma
naletela na članek o kremi To-
kalon, ki vsebuje biocel — to
čudovito novo odkritje. Kupila
sem kremo Tokalon ter sem
takoj spet dobila vso prejšnjo
zapeljivo lepoto, ki jo moj mož
toliko ljubi.

Že po treh dneh sem bila na
videz popolnoma druga žena
s čisto kožo, mladostna in
poželjiva. Moj mož se je
spet zaljubil vame do blaz-
nosti. Zahvaljujoč kremi To-
kalon našla sem spet srečo
in ljubezen.

TUDI VI SI
LAHKO PRIDOBITE
LEPOTO
KI JO LJUBILO
VSI MOŠKI

Krema Toka-
lon vsebuje se-
daj biocel, moč-
no koncentriran
ekstrakt prid-
obljen od mladih živali, ki v res-
nici pomlajuje postarano in uve-
nelo kožo. Z uporabo te kreme
lahko žene od 50. pa celo one od
60 let dosežejo polt, ki bo zbu-
dila zavist mnogih mladih deklet.

Žena v sodobnem svetu

Emancipacija in ženske službe

Pod tem naslovom je prinesla revija
»Čas« L.-II. leto 1934-35 članek, v katerem
hoče njegov avtor E. B. prikazati le »objek-
tivno stanje z ozirom na žensko emancipa-
cijsko vprašanje sploh kakor tudi z ozirom
na vprašanje ženskih služb, ki je s prvim v
zvezi.«

V članku je vse polno trditve, ki pričajo
o avtorjevi nejasnosti pojmovanja današ-
njega ženskega gibanja, ter takih naziranj,
ki živo spominjajo na hitlerjevske ideolo-
ge Rosenbergovega kova. Tej nejasnosti pa
se ne moremo čuditi spričo piščeve izjave,
da mu ni pri razmotrivanju teh vprašanj
»prav nič blizu nobeno, pa če se tako mo-
dernistično pojmovanje nekakšnih zgolj
mehaničnih zadevnih zakonitosti... Za-
to da se tudi ne strinja z mehanično-mate-
rialističnim in zato skrajno pristranskim
domnevanjem, da je treba pripisovati vse
tkz. svojosti in značilnosti enega kakor
druga pola zgolj vnanjim, pravnim in
morda še fiziološko-biološkim čimteljem.
To se pravi z drugimi, neakademsko zavi-
timi besedami, da pisec odklanja zakoni-
tost razvoja. Zato se mora zateči v svet
duhovnosti, kateremu pa današnje življe-
nje samo izpodnaša tla. Kajti milijoni de-
lovnih žensk, ki nič ne vedo o ženski emanci-
paciji, doživljajo enostavno resnico, da mo-
ra človek najprej jesti in se oblačiti, da
more živeti — in šele na tej materialni pod-
lagi more zrasti duhovna usmerjenost. To-
da večina teh žensk je ne doseže, ker jim je
materialna osnova pretrhla! Vendar stopa-
jo vse te žene na pot ženske emancipa-
cije, na pot osvoboditve in osamosvojitve.
Zavestno? Radovoljno? Nikakor ne, niti
eno, niti drugo! Na to pot jih je poglajala
zakonitost v gospodarskem razvoju. Ali
še bolj preprosto in še bolj resnično pove-
dano: na to pot jih je poglajala beda, glad,
njihova lastna potreba ali beda njihove
družine. In ker delajo za svoj in svoje dru-
žine obstoj prav tako ali pa še težje kot
može, zato hočejo imeti tudi tiste pravice
kakor moške. Ker doprinesejo za obstoj dru-
žine, naroda, države prav tako kakor mo-
že in ker predstavljajo polovico človeštva,
hočejo imeti tudi besedo pri odločanju o
lastni usodi. Ali je to protinavarno? Samo
o usodi sužnjev so odločali drugi! In če se
dobe »na drugi strani žene, ki se ne strin-
jajo z nekaterimi prenapetimi zahtevami
ženske emancipacije, je to samo znamenje,
da tiste žene še mislijo ne znajo ali pa ne
smejo. Marsikdaj je to tudi svetovno na-
zorno vprašanje, saj tudi vsi moški niso
enaki misli glede na svoje pravice v od-
nosu do države, do posameznih razredov
itd. Ko so v 19. stoletju osvobodili kmete
izpod jarma tlačanstva, tudi večina ni bila
zadovoljna, temveč si je želela nazaj v
prejšnje stanje, ki je zahtevalo manj samo-
stojnosti, a tudi manj odgovornosti. Odgo-
vornost zahteva zaupanje v samega sebe,
in prav to dvojje je v prvi vrsti tisto, kar
človeka notranje vzgaja in oblikuje. Stein,
eden izmed borcev za osvoboditev kmeto-
vo je rekel: »Zaupanje plemeniti človeka.
Večno varuštvo pa ovira njegov razvoj.«
To velja tudi za vsako drugo osvoboditvo,
torej tudi za žensko gibanje. Svoboda za-
hteva tudi glede ženske dolžnosti in odgo-
vornosti napram skupnosti mnogo več mo-
ralne moči kot pa zgolj samski vloga. Pro-
blematika ženskega gibanja torej ni v
gibanju samem, temveč v spoznavni po-
trebi po osvoboditvi. Kot emancipirano mo-
ramo smatrati samo tisto žensko, ki za-
vestno spoznava potrebo po osvoboditvi.
Zato se nikakor ne morejo istovetiti žene
po službah z emancipirankami in pravem
smislu besede. Kajti večina žensk, ki danes
služi, dela to — kot že omenjeno — iz po-
trebe, a niti od daleč ne iz kake »emanci-
pacijske kaprice«, kakor se blagovoli iz-
ražati pisec. Večina teh žensk odklanja em-
ancipacijsko gibanje, deloma ker ga ne pozna
deloma pa zavestno, ker tako bolj prija
njej in najbrže tudi njenemu možu, čeprav
mu je sicer njen zaslužek dobrodošel. Zato
lahko trdimo, da je številno zavestno em-
ancipiranih žensk presenetljivo majhno, ne
samo pri nas, temveč tudi drugod, kjer so
ženske bolj napredne kot pri nas in kjer so
tudi že mnogo več dosegle. Pogledimo sa-
mo v Nemčijo. Nemško žensko gibanje je
bilo na višku, ko pa je Hitler začel obljub-
ovati, da bodo pod njegovo vladro lahko
dobile vse žene zakonske moče z dobro pla-
čano službo, je obrnila porazno ogromna

večina ženskemu gibanju hrbet in združila
za Hitlerjem. Kje so tukaj žene, ki slu-
žijo vsled emancipacijske kaprice. Pri nas
je pa še mnogo, mnogo manj takih. Morda
je pa avtor omenjenega članka imel v
mislih samo »duhovne« sfere akademskih
izvoljencev, med katere silijo sedaj tudi
ženske. Tudi v tem primeru strelja mimo
cilja, ko se zaganja v emancipiranke, kajti
tudi med temi ženami je zelo malo takih,
ki bi se hotele zavestno priznati k ženski
emancipaciji. Mnoge med njimi jo pa na-
ravnost s ponosom odklanjajo. Žena se je
do danes razvijala povsem individualistično,
zato se skuša tudi uveljavljati zgolj v tem
pravcu, bodisi v službi ali v javnem živ-
ljenju. V splošnem ženska protestira le te-
daj, ko občuti krivico osebno, sama na
sebi; za krivico, prizadejano kolektivu, ni-
ma smisla. Zato pa danes tudi v stanov-
skih organizacijah ženska nič ne pomeni:
vsled pomanjkanja smisla za skupnost je
nesolidarna in pušča skoraj redno na cedilu
lastne zavednejše tovarišice. Šele ko bo
več žensk zavestno emancipiranih, se bo to
spremenilo v prilog posameznici in skup-
nosti.

Danes pa se prerado pojmuje ženska
emancipacija v smislu stremjenja, da ženska
vladajočemu moškemu iztrga oblastno
žezlo iz rok in stopi ona za določen čas na
vrsto, da prevzame krmilo in zasede »trone«
nadvlade nad moškimi. (To so resnične be-
sedne člankarja v »Času«.) Tako pojmuje
žensko emancipacijo samo tisti, ki nima
pojma o njej. Pripadnicam ženskega giba-
nja gre pri borbi za enakopravnost tudi za
pravo do sodelovanja v javnem življenju,
čigar možko-rumenska urejenost nujno po-
trebuje tudi žensko-čustvenega regulativa.
Družba obstaja iz dveh polovic človeštva;
samo naravno in pravično je, da pripada
obema enaka pravica do urejanja skupnih
zadev. Tudi za ženo ni vse eno, kako se
ureja javno premoženje, kako ureja država
svoje odnose do zunanje sveta, kdo od-
loča o vojni in miru — saj se z vsemi temi
uredbami odloča njena in njenih otrok usoda.

Sicer tudi pisec priznava do neke mere
upravičenost ženskega stremjenja po »ravn-
opravnosti«, ki ga »lepo« akademsko ute-
meljuje: »Novodobna psihologija pa proti
tem v takim naziranjem (da ženska nima
duše o. p.) upošteva poleg zgolj telesno-
duševnih še duhovne funkcije in danosti
pri človeku, ki niso neposredno zavisne to-
liko od telesno-duševnih funkcij kot od ce-
lotnega skladja oziroma neskladja obeh
osnovnih telesno-duševnih empiričnih funk-
cijskih danosti. To naziranje najnovejše
psihologije upošteva nad materialističnim
spoznanjem in doživljanjem, temelječim na
zgolj telesno-duševnih funkcijah (predsta-
vah, mislih, čustvih in stremljenjih) če-
dalje bolj še tudi neko višje, na vsem tem
osnovnem in primarnem se gradeče sekun-
darno spoznanje in doživljanje ali boljše
dojemanje, ki ga skušamo odkrivati v
svetu »intuicije«, ki posega neposredno do
metafizičnega sveta človeka in morda še
celo vanj. Po tem pojmovanju torej je la-
hko funkcija žene povsem enakovredna, če-
tudi ne oblikovno-kvalitetno enaka moški.
Ravno čustveno-intuicijski svet je namreč
v ženi tista značilnost in svojstvenost, ki
je moški racionalistično spoznavni svet ne
izkazuje v toliki meri in kakovosti. Tu je
torej iskati tistega zadostnega dopolnila,
ki dela kljub navideznim telesnim nedo-
statnostim ženo gotovo duhovno enako-
vredno in možkemu potrebno dopolnilo, ki
zahteva upravičeno danes več pravic, več
upoštevanja in spoštovanja.« — Res, »do-
polnilo« mora biti hvalježno za toliko veli-
kodušnost. Toda »dopolnilo« je dobro in po-
trebno in enakovredno samo za dom in kveč-
jemu še za udeleževanje v takem delo-
krogu ali lepše izraženo: v umetnostnih in
nekaterih znanstvenih doktrinah, ki so
»radi nekatere svoje čustveno-intuicijske
vsebine bolj prikladne za ženske tipe kot
za moške.« Pri opraviilih pa, ki odločajo
o usodi, čisto o življenju in smrti milio-
nov mož in žensk in njihovih otrok — tam
nima ženska ničesar opraviti ali vsaj »dopoli-
niti!« In vendar ne bi smelo iti za to, da
se ženi dopusti vstop samo v tisti delo-
krog, ki je po današnji »danosti« njenih
spesobnosti prikladen zanjo temveč bi mo-
rala ona s svojim intuitivnim razumom so-
vplivati na ves potek javnega življenja

Samo tedaj bi žena kot »dopolnilo« res ne-
kaj pomenjala za blaginjo skupnosti.

Ves članek je napisan menda samo zato,
da podkrepi njegov konec: »moški je tisti,
ki mu gre prvenstvo v eksistenčno prehran-
jevalni funkciji družine, zato bi v iz tega
trenutno nenaravnega socialnega položaja
morala ženska odstopiti svojo službo mo-
škemu, sama pa se posvetiti notranje-mo-
škemu, sama pa se posvetiti notranje-mo-
škemu, naravnim poslom.« Pisec smatra
za potrebno k temu še dostaviti, da bi mo-
rali biti potem moški seveda zadostno pla-
čani.

Torej gre vendarle tudi pri tem visokem
razmotrivanju v prvi vrsti le za čisto člo-
veško in čisto nič metafizično vprašanje:
namreč za vprašanje eksistence. Kako or-
dinarno-materialistično! Toda človek od
same duhovnosti ne more živeti in tudi ženska
ne! Če pogledamo današnji kruti kon,
kurenčni boj za delo in plačilo, moramo
pač sprevetiti, kako brezplodna so takale
razglabljanja. Kaj pa je doseženo z ugo-
tovitvijo: tako in tako bi moralo biti, žens-
ka spada na taka in taka mesta po svoji
prirodni darovitosti? Koliko ljudi pa je
danes, tudi med moškimi, ki opravljajo tako
delo, za katero bi bili sposobni? Neok je
nekdo govoril z nekim visokim uradnikom,
pa se je izrazil nato o njem: »Človek bi
misli, da ima gospega pastirja pred seboj.«
Tako depulsiрана je danes večina ljudi. —

V zadnjem stavku pisec milostno dovo-
ljuje, da bi smele obdržati službe le tiste
žene, »ki so navezane nanje z dušo in po
pravem svojem poklicu, ne pa po sili raz-
mer in po kakšni emancipacijski kaprici, ki
se mora danes umakniti pred resnim polo-
žajem vnesposlobo tudi že inteligentne brez-
poselnosti.« Vprašamo samo: koliko je pa
moških, ki so navezani na svojo službo z
dušo? In kako naj se odpravi »sila raz-
mere«? Kaj pa dotlej, dokler traja »sila
razmere«, kam naj gredo ženske?

Karakteristika »emancipirane ženske«
močno spominja na sodbo homoseksualca
Weiningerja: »Emancipirana ženska pome-
nja moškemu danes nekaj skrajno nepri-
kupnega, prenapetega, »eksaltiranega-per-
verzega« in napuhnjene, histeričnega,
ali tudi nekaj sodobno »ksantipskega...«
Pripadniki vsakega naprednega gibanja
vseh časov so naleteli na odpor svojih bor-
ničnih sodobnikov. Spričo tega dejstva je
umetno, da ima tudi žensko gibanje na-
sprotnike, morda med samimi ženskami še
več kot med moškimi. A. V.

Kitajska vljudnost

Kitajci so, kakor znano, nedosegljivi v
okraševanju svojega govora in v rabi vljud-
nostnih izrazov, ki se kar cedijo prijaznosti.
Pravo remek delo takega jezika je brez
dvoma voščilo, ki ga je svojačasni guver-
ner v šantungu in poznejši predsednik Ki-
tajske, Juan Si Kai poslal l. 1900 tedanje-
mu nemškemu guvernerju v Kiau Can in
se je glasilo: »Čitanje pesmi, ki pripoveduje
o črniku, cvrčevem v travi, obrača moje
misli na plemeniti trud, ki ste ga imeli z
dolгим potovanjem v daljno deželo. Pesem
pa, ki opeva, kako poje črviček pod cveto-
čimi murmari, je pomenila za mene veselo
novico o vaši novi sreči. Zdad ste srečno
dosegli, da ste se polastili prepevajajoče fe-
niksove samic, s katero združeni ste na-
stopili radosti polno pot na poljane bla-
ženih. Naravnosti ste svoje stopinje k bre-
govost biserne reke, da se tam navzljete
radostnega veselja in zabave, kjer valovijo
v sobani, s slikami okrašeni, mesecu enaka
oblačila soproge in kjer je odtlej lumina
obla zadel na združeno dvojno podobo.
Povelčan sijaj se je zgnil na ves prapor
z družbo s svilno prevezanim zastvorom na
nosilnici neveste in v harmoničnem blago-
zvočju zveni lira iz dragega kamna h ki-
tari. Ljudstvo vre čestitajoče k temno za-
stři poročni sobani in tudi v moje srce
se je iz tega povoda razlilo veselje. Spa-
dam v vrsto tistih, ki imajo toliko vredno-
sti kot obešana prazna buča in moj notra-
nji človek ne skriva nič dragocenega nega
samo prazno slamo. Ker pa so na moja
ušesa zadeli zvoki svatovskih flavt, nočem
vzeti čopice v svoje prste in poveljevati
slavje s pesmijo, in med tem ko zdaj spite
blagodišeče spanje mirobirnih tistovic, vzam-
em ta borni kosček papirja kot sredstvo
da vam pošiljam svoja voščila k radostne-
mu dogodku.«

ŽIVA IMA JUGOSLAVIJO